

Informovanost a význam alternativních trestů pro laickou veřejnost

Lenka Honová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Honová**
Osobní číslo: **H11190**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Informovanost a význam alternativních trestů pro laickou veřejnost**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti trestního práva a alternativních trestů.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity.

Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: ÚZ. Trestní předpisy, č. 966. ISBN 987-80-7208-991-8.

ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, trestní řád. In: ÚZ. Trestní předpisy, č. 966. ISBN 987-80-7208-991-8.

DOUBRAVOVÁ, D., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a P. ŠTERN. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠTĚRBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-68-4.

CHRÁSTKA, Miroslav. Metodologie pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Lukešová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

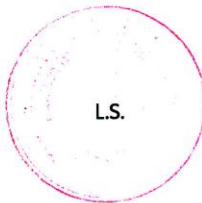
20. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

2. května 2014

Ve Zlíně dne 20. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně^{17.2.14}.....

....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odprá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou obecného povědomí laické veřejnosti v oblasti alternativních trestů. V teoretické části se práce zabývá teoretickými východisky a aktuálními tématy. Praktická část práce zjišťuje, jaký význam mají alternativní tresty pro laickou veřejnost, jaké názory zastávají a jakou účinnost alternativním trestům připisují. Pomocí dotazníkového šetření zkoumá, zda veřejnost má povědomí o alternativních trestech a zda s jejich ukládáním souhlasí.

Klíčová slova: alternativa, alternativní tresty, probační a mediační služba, probace, mediace

ABSTRACT

The bachelor thesis is focusing on problem of awareness of the lay public in the field of alternative punishments. Thesis deals with current topics of alternative punishments, their theoretical foundations and specifics. The practical part of the thesis is exploring the importance of alternative punishments for lay public, what opinions they hold and how they feel their effectiveness. By using a questionnaire survey research whether the lay public has awareness of the alternative punishments and whether they agree to sentence of alternative punishments.

Keywords: alternative, alternative punishments, probation and mediation services, mediation

Ráda bych poděkovala Mgr. Michaele Lukešové, za odborné vedení mé bakalářské práce, za užitečné rady a věcné připomínky.

Díky patří i pracovníkům na Probační a mediační službě v Blansku, kteří mi poskytli možnost získání zkušeností v rámci praxe.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Žádný moudrý člověk netrestá proto, že se stala chyba, nýbrž aby se neopakovala.“

(Seneca)

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	13
1.1 TRESTNÝ ČIN	13
1.2 TRESTNÍ SANKCE	14
1.3 PACHATEL A ODSOUZENÁ OSOBA	15
1.4 TREST ODNĚTÍ SVOBODY	16
1.5 ALTERNATIVNÍ TREST	18
2 POJETÍ TRESTŮ A TRESTÁNÍ	20
2.1 DŮVODY VZNIKU ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	22
2.2 RESTORATIVNÍ JUSTICE	23
2.3 KLADY A NEDOSTATKY SPOJENÉ S UKLÁDÁNÍM ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	24
3 DRUHY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	27
3.1 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	27
3.2 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ	28
3.3 TREST ZÁKAZU VSTUPU NA SPORTOVNÍ, KULTURNÍ A JINÉ SPOLEČENSKÉ AKCE	29
3.4 DALŠÍ ALTERNATIVNÍ TRESTY	30
4 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	32
4.1 PROBACE.....	33
4.1.1 Probační dohled.....	34
4.1.2 Probace a alternativní tresty	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
5 ÚVOD VÝZKUMU	38
5.1 HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍLE VÝZKUMU	38
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	39
5.3 STANOVENÍ HYPOTÉZY	39
5.4 METODOLOGIE VÝZKUMU	40
5.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	40
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	41

6.1	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE ZNALOSTI ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	41
6.2	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE ÚČINNOSTI ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	47
6.3	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE NÁZOROVOSTI NA ALTERNATIVNÍ TRESTY	52
6.4	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE DEMOGRAFIE RESPONDENTŮ	58
6.5	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	61
6.6	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY.....	70
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	71
	ZÁVĚR	72
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	76
	SEZNAM GRAFŮ	77
	SEZNAM TABULEK.....	80
	SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Jako oblast zájmu pro mou bakalářskou práci jsem si vybrala alternativní tresty. Alternativní tresty v oboru sociální pedagogika zastávají svoji roli. Kromě preventivního působení, sociální pedagog může nalézt uplatnění na probační a mediační službě jako probační úředník, který vykonává dohled nad alternativními tresty.

Při výkonu praxe na probační a mediační službě v Blansku, jsem s překvapením zjistila, že veřejnost má minimum informací o alternativních trestech a to i přes to, že alternativní tresty jsou čím dál více aktuálnější a diskutovanější tématem.

Z části je to dáno pravděpodobně tím, že oblast alternativních trestů je v České republice poměrně čerstvá a je teprve v počátcích svého plného rozvoje. Obdobně se vyvíjelo povědomí i o ostatních používaných trestech v minulosti, které reagovaly na chování pachatelů trestných činů, ohrožujících zájmy společnosti. Ve středověku se trestalo převážně na základě msty, dle známého biblického rčení „oko za oko, zub za zub“. Středověké tresty se blížily tomu, co pachatel spáchal. U pachatele trestného činu docházelo ke stejnému prožití bolesti, utrpení či ztrátě jako u oběti. V období feudalismu šlo převážně o odstrašení budoucích potencionálních pachatelů trestných činů. Tedy pokročilo se již do oblasti vězenství. Osvícenství se následně už zaměřuje na převýchovu a na nápravu vězněných a zabránění možné recidivě.

Dnes již každý ví, že po porušení zákona, hrozí odpovídající trest s účelem potrestání, odstrašení a nápravy. Jak do tohoto schématu zapadají alternativní tresty? Rozšiřuje se fenomén přeplněných věznic. Statistická ročenka vězeňské služby za rok 2012 (Vězeňská služba České republiky, 2012) uvádí, že ubytovací kapacita (při normě 4m²/osobu) pro výkon trestu odnětí svobody byla 18 516. Přičemž stav odsouzených osob k trestu odnětí svobody v roce 2012 činila 20 907 osob. Využitelnost těchto ubytovacích kapacit pro výkon trestu odnětí svobody je téměř 113%. Tento stav je z hlediska humanity vězeňství zcela nepřijatelný.

Jako přijatelné a efektivní řešení se ukazují právě alternativní tresty. Jsou využívány jako alternativy k trestům odnětí svobody. Jejich výkonem dochází k nápravě škody, nepřetrhávají se sociální vazby pachatele, pachatel není izolován od svého sociálního okolí a omezuje se jev prizonizace, tedy negativní vliv vězení na člověka.

První kapitola této bakalářské práce se věnuje vymezení základní terminologie vycházející z trestního zákoníku a vymezuje samotný pojem alternativní trest. Druhá kapitola přibližuje historii trestů a trestání, filozofický základ alternativních trestů, restorativní justici, penologii a klady a nedostatky spojené s jejich ukládáním. Ve třetí kapitole je uveden bližší popis jednotlivých alternativních trestů, jež jsou ukládány na území České republiky. V poslední kapitole se nacházejí informace spojené s probační a mediační službou.

Praktická část je věnována analýze výzkumu dotazníkovým šetřením, který se soustředí na zjištění, jaký význam přikládá laická veřejnost alternativním trestům z různých hledisek. Do jaké míry je považuje za efektivní a účinné a zda s jejich samotným ukládáním souhlasí. Dále zkoumá, zda je veřejnost dostatečně informována o alternativách k trestání a zda jim je poskytnut dostatek informací o této oblasti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

Jako základní odrazový můstek pro pochopení řešené problematiky považujeme správné definování a chápání použité terminologie. Tato bakalářská práce se věnuje problematice alternativních trestů, kde je mnoho souvisejících pojmů, které je nutné blíže specifikovat a definovat.

Samotná podstata alternativních trestů má svůj počátek u činu, který je v rozporu s platnými zákony dané země. Tedy, chceme-li aplikovat trest, musí být spáchán trestný čin. Pachatel, který je zodpovědný za trestný čin, je posléze obviněn a odsouzený. Než se tedy dostaneme k samotnému trestání, je nutné seznámit se s pojmy související s celým procesem.

Ve výjimečných případech však k samotnému trestu nemusí dojít. Jako dostačující k nápravě a potrestání pachatele se v určitých případech považuje samotné soudní projednání. Poté může dojít k podmíněnému upuštění od potrestání. Pokud to soud shledá za nutné, je stanoven dohled nad pachatelem. Samotnému dohledu a jeho charakteristikám se budeme věnovat později.

V následujících podkapitolách budou rozebrány pojmy jako je trestný čin, trestní sankce, pachatel, odsouzená osoba, trest odnětí svobody a alternativní trest.

1.1 Trestný čin

Každý člověk má v sobě jistý náhled na to, co považuje za špatné, protiprávní a trestné. Tato skutečnost se utváří několika vlivy, které ho během života ovlivňují. Je to například výchova rodinou, její hodnoty a předsudky, a také je to formování člověka společností, ve které žije a ve které vyrůstá. Na člověka může působit i to, co daná společnost považuje za trestné či nemorální a jaké jsou morální hodnoty dané společností. Protože každý člověk tyto pravidla a normy vnímá odlišně, je nutné mít v rámci společnosti tyto protiprávní činy jasně definované, aby mohlo docházet k jejich potlačování formou potrestání.

Jak již bylo řečeno, je důležité přesně definovat, co vlastně trestný čin je. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. Definiuje, že „*trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“ (ČESKO, 2009, str. 15). Pro pochopení této definice z trestního zákoníku je nutné dále se věnovat pojmům, které obsahuje. Pojem **protiprávní** v trestním právu znamená přímý rozpor s paragrafy

nebo prameny, které obsahuje trestní právo. Je to takový skutek nebo činnost, která je v rozporu s platným právním řádem společnosti. Trestní zákoník přesně určuje, co trestný čin je. Trestné, je pouze a jedině to, co je uvedeno v trestním zákoně.

Pro tuto kvalifikaci je nutné, aby skutková podstata trestného činu, splňovala následujících pět povinných znaků, a to:

- Subjekt trestného činu, neboli ten, kdo čin spáchal, pachatel.
- Objekt trestného činu znázorňuje to, co zákon chrání.
- Subjektivní stránku trestného činu charakterizující psychiku pachatele. To znamená takové úmyslné jednání, jež mělo za následek trestný čin či nedbalost, jež vedla ke spáchání trestného činu.
- Objektivní stránka trestného činu, což jsou následky trestného činu a způsob jeho spáchání.
- Protiprávnost.

Jestliže výše pět uvedených bodů není splněno, pak se nejedná o trestný čin, který je postihnutelný zákonem.

Bližší určení trestného činu spočívá v jeho rozdělení. Lze jej dělit na **zločiny** a **přečiny**, hlavně pro adekvátní stanovení trestu pachateli. Dle trestního zákona č. 40/2009 Sb. přečinem jsou míněny ty trestné činy, které jsou páčány úmyslně anebo z nedbalosti, a za které je dle trestního zákona ukládán trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou pak veškeré trestné činy, jež nejsou považovány dle trestního zákona za přečiny. Mimo spáchání přečinů a zločinů se může pachatel též dopustit zvlášť závažného zločinu. Jsou to úmyslné trestné činy, za které trestní zákon stanovuje trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

1.2 Trestní sankce

„Na trestní sankci lze nahlížet jako na negativní zpětnou vazbu na závažné hrubé selhání chování jedince porušující základní sociální normy společenského soužití“. (Černíková, 2008, str. 29) Trestní sankce se dělí do dvou kategorií na tresty a ochranná opatření. Obecně tedy můžeme říct, že trestní sankcí je újma, kterou člověk musí snést jako důsledek své předešlé činnosti, kterou porušil svou právní povinnost.

S pojmem trest jsme byli seznámeni již jako malé děti. Provází nás po celý život. Každé dítě dokáže odpovědět na otázku, co trest je. Když uděláte něco špatného, budete potrestán. Vždy trest chápeme jako určitý prostředek, jak zabránit dalšímu páchání nežádaného chování. Odborná literatura však trest pojmově vymezuje jako „*opatření státního donucení, ukládané jménem státu k tomu povolányi soudy v trestním řízení, jímž se působí určitá újma za spáchaný trestný čin jeho pachatele a které vyslovuje společenské odsouzení trestného činu a jeho pachatele.*“ (Novotný, 1997 cit. podle Černíková, 2008, str. 24)

Mezi trestem a ochranným opatřením můžeme vidět hned několik odlišností. Na rozdíl od trestu, který může být uložen pouze v případě, kdy byl spáchán trestný čin uvedený v trestním zákoníku, se ochranné opatření ukládá i za čin jinak trestný. Tedy soud může uložit ochranné opatření za takové jednání, které potřebné znaky trestného činu nesplňuje ve všech jeho bodech. Další rozdíl mezi trestem a ochranným opatřením je ve skutečnosti, že uložené ochranné opatření nelze prominout na základě milosti prezidenta republiky nebo amnestie a to z důvodu, že ochranné opatření nemá charakter odsouzení.

Při ukládání všech trestních sankcí, je třeba přihlížet k **principu přiměřenosti**. Trestní zákoník §96 stanoví, že „*ochranné opatření nelze uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům. Újma způsobená uloženým a vykonávaným ochranným opatřením nesmí být větší, než je nezbytné k dosažení jeho účelu.*“ (ČESKO, 2009 str. 35) U ochranného opatření není újma cílem, ale stává se takzvaným doprovodným jevem. Oproti tomu újma v případě trestu je jedním z podstatných účinků.

Jestliže je uložen trest a ochranné opatření současně, dříve se vykonává trest. Je-li uložen trest odnětí svobody a zároveň ochranné léčení, je žádoucí vykonávat toto ochranné léčení v průběhu výkonu trestu odnětí svobody.

1.3 Pachatel a odsouzená osoba

Často používané slovo **pachatel** označuje ty, kteří spáchali trestný čin. Trestní zákoník však přesně definuje i tento pojem. „*Pachatel trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*“

Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem...., (ČESKO, 2009, str. 17). S tímto zněním zákona vznikají i další doplňkové paragrafy, které ještě blíže specifikují subjekt trestného činu. Zde je klíčové určení věku a příčetnosti. Trestně odpovědným za spáchání trestného činu není ten, kdo ještě nezavršil patnáct let věku a ten, kdo v průběhu páchaní trestného činu kvůli své duševní poruše nedokázal rozlišit jeho protiprávnost či ovládnout své jednání.

Ne vždy je trestný čin páchan prostřednictvím jednoho člověka. Jestliže má pachatel někoho, kdo mu v trestné činnosti byl uvědoměle nápomocen, jsou tito lidé nazýváni spolupachateli. **Spolupachatel** je stejně vinný, jako kdyby spáchal trestný čin sám. Je i dle toho souzen. Spolupachatele tak soudíme hlavně z důvodu, že si byl vědom svého jednání a stejně tak i jednání pachatele, kterému v jeho trestném činu dopomohl. Jeho chování je tedy stejně odsouzeníhodné. Proto jej společnost soudí jako samotného pachatele.

Pokud je proti pachateli zahájeno trestní stíhání, stává se obviněným. Jakmile je nařízeno hlavní líčení, stává se obviněný osobou obžalovanou a po ukončení hlavního líčení se stává odsouzeným. **Odsouzená osoba** je ta, proti které byl vznesen pravomocný rozsudek odsouzení.

1.4 Trest odnětí svobody

Jakmile se člověk dostane do stádia odsouzené osoby, přichází na řadu samotný výkon trestu, který mu byl uložen. Trest odnětí svobody je stále mezi tresty dominující a to i přes fakt, že výčet alternativ proti výkonu trestu odnětí svobody (dále VTOS) je velmi rozsáhlý. Mimo klasický trest odnětí svobody, který zahrnuje nepodmíněný VTOS, podmíněný VTOS a podmíněný VTOS s dohledem, je užíván i zvláštní typ VTOS a to **výjimečný trest**. Trestná zákoník říká, že „výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí“ (ČESKO, 2009, str. 25). Výjimečný trest je používán u zvlášť závažných zločinů.

Společnost se tímto způsobem chrání a trest tak plní ochrannou funkci. U těchto pachatelů již nepředpokládáme možnou resocializaci a nápravu.

Trest odnětí svobody má za cíl preventivní a resocializační efekt. Toto tvrzení je často kritizováno, protože právě dva výše zmíněné cíle se setkávají s nízkou mírou plnění a výchovný cíl má značně slabý výsledek. Nízké resocializační účinky nepodmíněného trestu odnětí svobody popisuje Filip Ščerba (2011, str. 20-21):

- Vytržení odsouzeného z jeho přirozeného sociálního prostředí. I když pachatel pochází a pochyboval se v kriminogenním prostředí, stále zde existují i pozitivní rodinné a pracovní vazby.
- Pobyť odsouzeného ve výrazně kriminogenním prostředí. Svým pobytem se pachatel tomuto prostředí přizpůsobuje a může se mu stát přirozeným.
- Nepodmíněné odnětí svobody výrazně zvyšuje efekt stigmatizace. Po spáchání trestného činu či odsouzení získává pachatel nálepkou kriminálního, která mu brání ve snadnějším návratu do společnosti po propuštění.
- Výkon trestu odnětí svobody se realizuje v nepřirozeném, a v mnohých ohledech škodlivém, sociálním prostředí. Vězeňské prostředí je spojováno s řadou negativních vlivů, které mají za následek možnou deformaci osobnosti odsouzeného. Přispívají k citové chladnosti, pokrytectví, apatii apod.

I přes tyto, pro pachatele nepříznivé efekty trestu odnětí svobody, je mnoho lidí nespokojena s uvězněním jako takovým. Náklady na vězně jsou poměrně vysoké a média často tvrdí, že vězni mají až příliš komfortu a pohodlí. Většina si však neuvědomuje přetrhání kontaktu odsouzeného s vnějším světem, který může zásadně ovlivňovat osobnost pachatele. Stejně je tomu tak i ve spojení s kriminologickým prostředím a jeho vlivy na jedince. Tyto názory se značně projevují i ve výzkumu v rámci této bakalářské práce, kdy se při vyhodnocování výsledků zmíníme i o poměrně radikálních řešeních navrhovaných laickou veřejností.

Celkový stav reálně odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody a zároveň přebývajících v českých věznicích vystoupil k 31. 12. 2012 na počet 20 429 osob (Vězeňská služba České republiky, 2012).

1.5 Alternativní trest

K jmenovaným negativním jevům, které způsobuje pobyt ve vězení, lze čelit nebo je mírnit několika způsoby. Jeden z nich je ukotven v samotné realizaci trestu odnětí svobody, konkrétně uplatněním nových metod v penitenciární péči. Druhým způsobem, jenž je pro nás zásadní, je hledání jiných možných alternativ k trestu odnětí svobody a alternativních přístupů pro sankcionování pachatele trestného činu. Z tohoto hlavního důvodu se v moderním trestním právu začínají alternativní tresty čím dál častěji využívat a prosazovat.

Samotná definice pojmu alternativní trest je velice obtížná. Dle Ščerby (2011, str. 31) jsou zde dvě pojetí definic alternativních trestů. Z širšího pohledu lze alternativní tresty chápat, jako všechny tresty, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody. V tomto pojetí bychom tedy za alternativní sankci považovali i ztrátu vojenské hodnosti a ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání dle trestního zákoníku §52. Z užšího pohledu by byly alternativními tresty pouze trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest a podmíněné odsouzení, tedy tresty, jejichž účelem je přímá náhrada za nepodmíněný trest svobody.

Pro představu o ukládaných alternativních trestech v českém trestním právu, uvádíme následující seznam těchto sankcí dle českého trestního zákoníku (2009, str. 24): domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Ve výjimečných případech se používá ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti nebo vyhoštění, pokud se jedná o jedince s cizí státní příslušností.

Ze statistik probační a mediační služby České republiky za rok 2012 vyplývá, že nejpoužívanějším alternativním trestem pro věkovou kategorii osmnáct a více let se v tomto roce stal trest obecně prospěšných prací. Tento alternativní trest byl uložen celkem 8852 osobám. V procentech se jedná o větší polovinu celkového počtu ukládaných trestů, tedy 52,1%. Oproti četnosti ukládání tohoto trestu stojí trest domácího vězení, který je v současné době velmi často diskutovaný. Trest domácího vězení byl za rok 2012 uložen v součtu 487 osobám, což činí 2,9% z celkového počtu ukládaných trestů. Tyto hodnoty

jsou měřeny v rámci úkonů probační a mediační služby. Nejsou zde tedy zahrnuty veškeré alternativní tresty a nepodmíněný trest odnětí svobody.

2 POJETÍ TRESTŮ A TRESTÁNÍ

Tresty a trestání chápeme jako prostředek sloužící k nápravě pachatelů trestných činů. Trest smrti se v některých státech (například Čína, Spojené státy americké, Japonsko, Írán) dosud používá pro pachatele, kteří spáchali obzvlášť závažný trestný čin a u kterých se nepředpokládá možnost nápravy. V tomto smyslu tresty plní i funkci ochrany. Tresty tedy zároveň vnímáme jako základní prostředek ochrany společnosti.

Tresty se začínají užívat ve společnosti s jejím samotným vznikem. Každý z nás má v podvědomí zakotvený jeden z hlavních smyslů trestu a trestání. Je to účel trestu, jakožto prostředku, který slouží hlavně k potrestání pachatele. Trest má ale i jiné účely a cíle, které se formují společně s vývojem lidské společnosti.

V historii vývoje teorií o účelech trestání vzniká několik rozdělení dle jejich podstaty:

- **Absolutní teorie** je založená na tak zvaném právu msty. Tato teorie nespojuje „s ukládáním trestů žádné jiné účely mimo potrestání samé. Trest představuje spravedlivou odplatu (*punitur, quia peccatum est* – trestá se, protože bylo spácháno zlo). Trest by se měl podobat povaze provinění; trest by měl obsahovat tolik utrpení, bolesti, ztráty, kolik jí bylo způsobeno trestným činem.“ (Kalvodová, 1995 cit. Podle Černíková, 2008, str. 25)
- **Relativní teorie** se zaměřuje na užitečnost pro společnost. „Účelem trestu má být ochrana společnosti před nebezpečím dalších trestných činů. V relativní teorii lze spatřovat zrod preventivních aktivit spojených s ukládáním trestů. Trestá se, aby v budoucnosti nebylo páčáno zlo, aby společnost byla uchráněna před důsledky páchaného zla.“ (Kalvodová, 1995 cit. Podle Černíková, 2008, str. 25)
- **Smíšené teorie** usilují o předcházení trestných činů. Spojují „myšlenky odplatné a účelové funkce trestu. Zaměřuje se na potencionální pachatele, a zároveň na působení speciální prevencí na pachatele trestného činu.“ (Kalvodová, 1995 cit. Podle Černíková, 2008, str. 26)

Na smíšených teoriích je stavěn i náš trestní zákon, který za účel trestu stanovuje chránit společnost před pachatelem trestných činů, zabránit pachateli v dalším páčání trestné

činnosti, vychovávat pachatele k tomu, aby vedl řádný život a působit výchovně i na ostatní členy společnosti.

Absolutní teorie provázejí celou dobu starověku. V této době se trestalo na základě známého přísloví „oko za oko“. Tedy, že pachatel byl potrestán stejně, jakou způsobil újmu poškozenému. Dle Černíkové (2008, str. 31) ve starověku kromě trestů, které měli působit odstrašujícím dojmem, se začínají využívat i tresty vyhlašované státní autoritou, jako jsou tresty smrti, tresty mrzačící a tresty majetkové. Tresty odnětí svobody se zde nevyužívaly kvůli hospodářským potížím.

V době feudalismu dominuje soukromá msta. Ta je však postupem času stále více omezována a nahrazována „*placením náhrady za způsobenou škodu nebo výkupem z krevní msty*“ (Černíková, 2008, str. 31). V této době vznikají i první věznice a tzv. galeje. Galeje znamenali nucené práce, které vznikají na základě produktivního využití vězňů. Účelem trestání je stále odstrašení.

Pojetí trestu humanitárním způsobem má své počátky v době osvícenství. Dle Černíkové (2008, str. 33) filozofie osvícenství smýšlí nad humanizací trestu a trestání. „*Pro koncepci trestního práva vytvořili tyto zásady:*

- a) *Žádný trestný čin bez zákona, to v podstatě znamená, že čin, který není uveden v zákoně, není trestným činem;*
- b) *Žádný trest bez zákona, to znamená, že pachatel může být potrestán jen takovým trestem, který je uveden v zákoně.“* (Černíková, 2008, str. 33)

Co se týká trestu odnětí svobody, byl považován za vhodný prostředek převýchovy pachatele trestného činu.

Pojetí trestu vězení se formovalo v průběhu 18. a 19. století. Postupně začíná vytlačovat trest smrti a stává se hlavním trestem. S jeho rozšířením dochází i ke vzniku vědy, která se zabývá tresty a trestáním a jejich účinky, tedy penologie.

Penologie jako věda vzniká v druhé polovině 19. století jako potřeba spojená s nárůstem významu ukládání trestů jako nástroj převýchovy pachatele. S tímto faktem dochází i k vytlačení trestu smrti. Sochůrek uvádí dva stěžejní obory, které se vyčleňují z jiných vědních disciplín (pedagogika a psychologie) na základě penologie. Hovoří o **penitenciární pedagogice**, „*kteřá se zabývá formami, způsoby, metodami a zvláštnostmi*

výchovného a vzdělávacího působení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody“ (Sochůrek, 2007, str. 40). Druhým vědním oborem je **penitenciární psychologie**, která se dle Sochůrka (2007, str. 44) zabývá problematikou věznění člověka.

„Velmi úzký vztah má penologie i ke kriminologii. Penologie však nastupuje až po uložení trestu, tj. potom, co je známa osoba na které je třeba vykonat trest“ (Fábry, Novák, 1995, str. 19). Tato věda klade velký důraz na individualizaci. Aplikuje se na konkrétní osobu v rámci zločinnosti.

Postpenitenciární péče se věnuje propuštěnému z výkonu trestu. Dle Černíkové (2008, str. 213) je postpenitenciární péče určitá dílčí nabídka sociální služby, která představuje následnou prevenci, tedy prevenci recidivy trestné činnosti a podílí se na sociální reintegraci odsouzeného po propuštění z výkonu trestu. „Obsah postpenitenciární péče může být v různých státech jiný, protože se určuje sociální politikou státu. Každý stát má jinou sociální politiku, protože má vlastní minulost, tradice, kulturu, filozofii, ekonomiku, atd. Vždy se však jedná o úspěšnou integraci propuštěné osoby zpět do společnosti, jen se volí různé cesty, metody a nástroje k dosažení tohoto cíle.“ (Lazecká, 2011, str. 10) V zásadě má postpenitenciární péče dobrovolný charakter. Může být však i nucená. K tomu dochází při uložení dohledu po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

2.1 Důvody vzniku alternativních trestů

S obecným velkým nárůstem kriminality v 19. století dochází k přehlčení institucí, jako jsou policie, soudy a vězeňství. Kalmthout (cit. Podle Osmančík, 1996, str. 122) říká, že v celé Evropě můžeme zaznamenat nárůst kriminality, která se týká tradičních forem trestných činností, jako je násilná, majetková, méně závažné formy trestné činnosti, trestné činy v dopravě, drogové delikty a podobně. Z tohoto důvodu se jednotlivé státy snaží tuto situaci řešit. Probíhají výzkumy a šetření a zjišťuje se, že se až velmi často využívají tresty odnětí svobody, které jsou značně ekonomicky nákladné. „Ze zhodnocení účinnosti trestních sankcí vyplývá nízká účinnost trestu odnětí svobody, projevující se následnou recidivou; bylo poukázáno na nežádoucí důsledky trestu odnětí svobody, které ovlivňují (až ztěžují) sociální reintegraci vězněného, což může být i jeden z faktorů opakující se trestné činnosti“ (Černíková, 2008, str. 185).

Tyto potíže se projevují v hledání nových možností – alternativ k potrestání pachatele trestné činnosti. Na přelomu 19. a 20. století řada zemí podniká iniciativu s cílem nalézt řešení zmíněných problémů. Zaměřují se na systémy trestů a jejich reformu. „*Důležitou tendencí je, že zákonodárné orgány činí na jedné straně stále větší rozdíl mezi značným počtem pachatelů méně závažných trestných činů a pachateli závažné kriminality na straně druhé*“ (Kalmthout, cit. podle Osmančík, 1996, str. 125). Nepodmíněné tresty odnětí svobody jsou ukládány především pachatelům závažných trestných činů. Snahy nahradit krátkodobé nepodmíněné tresty se odráží ve skutečnosti vzniku alternativních trestů, jejichž rysem je, že nezabavují pachatele jeho svobody, ale omezují ho či z části zbavují jeho práv.

(Kalmthout cit. podle Osmančík, 1996, str. 125) dělí alternativní tresty do dvou kategorií. První z nich obsahuje sankce omezující svobodu pachatele (např. elektronické monitorování). Do této kategorie spadají i peněžité tresty (jakož to tresty omezující finanční svobody pachatele). Druhá kategorie těchto sankcí má kromě omezení práv a svobod pachatele za účel pozitivní dopad na pachatele. Tedy úmyslně konfrontovat pachatele se spáchaným trestným činem a zároveň s odpovědností a příležitostí nápravy škody, způsobené jeho protiprávním jednáním. Na základě druhé kategorie pracuje i restorativní justice, kterou se zabýváme v následující podkapitole.

„*Hlavními důvody, které vedou k rozšíření alternativních přístupů v trestních věcech v celosvětovém měřítku, je zejména snaha o individualizaci trestního postihu, pozitivní motivace pachatele trestného činu k životu v souladu se zákonem, aktivní zapojení poškozeného trestným činem do řešení trestných věcí, ale též efektivní řešení přetíženosti soudů, vypořádání se s nedostatkem kapacity věznic, zlevnění a zrychlení trestního řízení a nalezení účinné formy prevence kriminality, to vše při zachování vysokých nároků na věcnou správnost a spravedlnost soudního rozhodování*“ (Sotolář, Púry, Šámal cit. podle Přesličková, Gajdoš, Krutina, 2003, str. 8). S rozšířením a projevem těchto změn se dále vytvářejí podmínky pro jejich uplatňování a využívání.

2.2 Restorativní justice

Restorativní justice neboli nápravná, obnovující se snaží o zapojení všech zainteresovaných subjektů (pachatel, oběť, komunita), kteří vznikli jako důsledek páchaní trestné činnosti. „*Pojem restorativní justice lze vyložit jako určitý koncept zacházení*

s pachateli, odlišný od klasické retributivní trestající justice, vycházející z názoru, že současná trestní spravedlnost není adekvátní reakcí společnosti na růst kriminality, nevede k ochraně jednotlivce i společnosti“ (Karabec, 2003, str. 8). „Jde o soubor postulátů, cílů a metod, které charakterizují určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti“ (Ščerba, 2011, str. 23).

Restorativní justice se soustředí na újmu způsobenou trestnou činností, komu tato újma byla způsobena, jak a za pomoci jakých prostředků jde tuto újmu napravit. Jedním z cílů je nejvyšší možná míra obnovy toho, co bylo narušeno. I když se zdá, že újma se týká pouze osoby poškozeného, náprava této újmy má velký resocializační a výchovný vliv na obviněnou osobu. Dalším cílem je pochopení a uznání vlastní viny pachatelem. Dle Ščerby (2011, str. 23) je dosažení tohoto stavu nejlepší zárukou toho, že nedojde k opakování páchaní trestné činnosti. Tento cíl je dle Ščerby cílem nejobtížnějším.

Po dlouhou dobu lidské historie nebylo přihlíženo k osobě oběti a k nápravě újmy, která jí byla způsobena, ať už psychická, fyzická nebo majetková. Pro nápravu či zmírnění řečeného je zásadní právě konfrontace pachatele s následky jeho činů a konfrontace s obětí. Zde začíná celý proces restorativní justice, která ulehčuje osobě poškozeného a napomáhá s nápravnou funkcí působící na pachatele.

2.3 Klady a nedostatky spojené s ukládáním alternativních trestů

O pozitivěch, které má alternativní trest na osobu pachatele, není pochyb. Nepřetrhávají se sociální vazby, které mají na pachatele pozitivní vliv. Snadněji se pak může dosáhnout nápravy. K diskuzi však je, zda tyto tresty mají dostačující trestající funkci. Na tento názor jsme se zaměřili i ve výzkumu, kde se odráží názor veřejnosti.

Pozitiva, kterými se vyznačují alternativní sankce, zmiňuje například Černíková (2008, str. 184):

- Nejsou přetřhány sociální vazby pachatele;
- Alternativní tresty podporují sociální sounáležitost;
- Přihlízejí k osobnosti jedince a jeho individualitě;
- Individualizace při ukládání trestných sankcí;
- Vytváření příznivějšího klimatu k řešení následků trestné činnosti;

- Humanizace trestního práva;
- Alternativní tresty využívají pozitivního vlivu prostředí a posilují převzetí zodpovědnosti pachatele za své protiprávní jednání, za účelem jeho nápravy;
- Oddálení zkušenosti s uvězněním a vězeňským prostředím, tudíž i předcházení jeho negativním vlivům;
- Významné snížení nákladů v porovnání s náklady na výkon trestu odnětí svobody.

Osmančík (1996, str. 14) tvrdí, že výkonem alternativních sankcí dochází k změně životního stylu odsouzeného a tím i k eliminaci možné recidivy. Pachatel se musí podrobovat disciplíně, hospodařit se svým časem a získává základní sociálně pracovní návyky. Alternativní sankce, které nahrazují trest odnětí svobody, mají dle Osmančíka (1996, str. 15) i další výhody, mezi které patří:

- Neprojevují se nevýhodami jako trest odnětí svobody,
- Náklady k výkonu těchto sankcí je zásadně nižší,
- Sociální vazby pachatele se nezpřetrhávají,
- Kladou důraz na individualizaci,
- Trestní řízení je díky nim rychlejší.

Abychom se pouze jednostranně nevěnovali pozitivům spojených s ukládáním alternativních trestů, je nutné zmínit i rizika.

Obecně můžeme říct, že s ukládáním alternativních trestů a tedy i s ponecháním pachatele v jeho sociálním prostředí, ve kterém žije, se může snižovat možná eliminace návyků či vlivů, které vedly k páčání trestné činnosti. Tomu může předejít pouze intenzivní dohled probačního úředníka, či jiných institucí.

„Jedním z rizik při výkonu dohledů je nesourodost, roztržitost a nesyrovost v poskytování probačních resocializačních programů pro dospělé“ (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, str. 86).

Osmančík (1996, str. 14.) mimo jiné uvádí, že zavádění alternativních sankcí vyžaduje vyšší náklady, tudíž se jejich menší finanční náročnost neprojevuje bezprostředně, ale až po určité době. Osmančík (1996, str. 18 – 19) dále říká, že alternativní tresty se mohou

ujmout pouze tam, kde dochází k zapojení společnosti. Participace společenství je důležitá zejména při obnovování vztahů mezi pachatelem a společností.

Názory veřejnosti na pozitiva a negativa alternativních trestů i trestu odnětí svobody se liší. Uskutečnilo se několik výzkumů, které odrážejí názory veřejnosti na trestní systém v České republice s různým zaměřením na odlišné skupiny veřejnosti. Ve výzkumu zjišťujícím názory a postoje občanů v oblasti trestní politiky, autor Petr Zeman (2010, str. 92) uvádí, že 42% respondentů považuje tresty ukládané soudy za mírné. Tento názor veřejnosti se projevil i ve výzkumu této práce. Dále Zeman uvádí že: *„Poznatkem, kterému by rozhodně měla být věnována pozornost, je zřejmý nárůst skepse vůči trestům nespojeným s odnětím svobody“* (Zeman, 2010, str. 100). Ve svém dalším výzkumu o veřejnosti a trestní politice Zeman (2011, str. 140) uvádí, že masmédiá o trestní politice v České republice informují dle názorů veřejnosti pouze jednostranně, což potvrzuje i náš výzkum.

3 DRUHY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ

Jak již bylo zmíněno, je obtížné definovat, co je považováno za alternativní tresty a co již tak považováno není. Pokud budeme alternativní tresty vnímat, jako ty tresty, které nenarušují pozitivní sociální vazby pachatele a které nejsou spojovány s negativními vlivy prizonizace, můžeme hovořit o několika hlavních trestech z celého výčtu trestů dle §52 trestního zákoníku, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody.

Pro naše účely si tedy určujeme následující pořadí alternativních trestů, použitých v podkapitolách. Toto pořadí je určeno dle statistik nejčastějších úkonů probační a mediační služby České republiky v rámci věkové kategorie osmnáct let a výše.

Jako prvním mezi alternativními tresty se zmiňujeme o trestu obecně prospěšných prací. Následně o trestu domácího vězení a trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Zbylými tresty se zabýváme v poslední podkapitole alternativních sankcí. Těmito tresty jsou následující: peněžitý trest, trest propadnutí majetku, trest propadnutí věci a jiné majetkové hodnoty, trest zákazu pobytu, trest zákazu činnosti, trest vyhoštění a tresty ztráta čestných titulů a ztráta vojenské hodnosti. U každého z vyjmenovaných se snažíme krátce vystihnout jejich podstatu.

3.1 Trest obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací se zakládá na povinném provedení práce odsouzenou osobou, přičemž odsouzený nesmí mít z těchto prací výdělek. Tyto práce mají mít stanovený rozsah a mají mít obecně prospěšný charakter. Prospěšné práce zahrnují dle trestního zákoníku (2009, str. 27 – 28) údržbu veřejného prostranství, úklid a údržbu veřejných budov a komunikací, činnosti ku prospěchu obcí nebo státních či jiných obecně prospěšných institucí.

„Obecně prospěšné práce jsou alternativním trestem, který ukládá soud za předpokladu, že pachatel s tímto trestem souhlasí a bere na sebe povinnost jej vykonat“ (Černíková, 2008, str. 199). U takového trestu je nutné, aby splňoval určité principy. Musí se jednat o práci, která je prospěšná jak pro společnost, tak i pro odsouzeného. Je pro pachatele trestného činu přiměřená, odpovídá jeho schopnostem a slouží mu zejména jako morální poučení. Dle zákona jsou tyto práce ukládány v časovém rozmezí od 50 do 300 hodin

a odsouzený je musí provést nejpozději do dvou let od nařízení výkonu tohoto trestu ve svém volném čase.

Co se týká rozdílů v zahraničním ukládání trestu obecně prospěšných prací, hlavním rozdílem je maximální výše uložených hodin, a komu jsou tyto práce ku prospěchu. V Holandsku, kde je hlavním účelem trestu obecně prospěšných prací nahradit trest odnětí svobody do 6 měsíců, je ukládán maximálně do výše 240 hodin. Německo používá obecně prospěšné práce jako alternativu místo peněžitého trestu a musí být prospěšné pro obecně užitečné instituce, jako je nemocnice, domov důchodců, ústav pro mentálně nebo fyzicky handicapované. V Dánsku je maximální výše uložení zmiňovaného trestu 200 hodin a je zde považována za zásadní práce pachatele vedle ostatních pracovníků.

Černíková (2008, str. 201) tvrdí, že *„podstatným rysem obecně prospěšných prací je skutečnost, že vyžadují na odsouzeném, aby dal svůj čas a své schopnosti k dispozici společnosti, jejíž platné právo porušil.“* Hlavním cílem obecně prospěšných prací je, aby zde proběhla společenská integrace pachatele a jeho adaptace na práci.

3.2 Trest domácího vězení

Trest domácího vězení je aktuálně nejdiskutovanějším alternativním trestem. Tento trest se stále více dostává do popředí a je vnímán jako vhodnou náhradou trestu odnětí svobody do 5 let.

Dle trestního zákoníku (2009, str. 27) se trest domácího vězení zakládá na faktu, že pachatel má povinnost zdržovat se po výkon trestu v určeném obydlí nebo části obydlí ve stanovené době soudem, pokud mu v tomto nebrání důležité důvody, jako jsou výkon zaměstnání, poskytnutí zdravotních služeb v důsledku onemocnění nebo úrazu. Samotný výkon tohoto trestu dle trestního řádu (1961, str. 322) kontroluje probační a mediační služba společně s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Odsouzený ve výkonu tohoto trestu je povinen používat tzv. elektronický náramek, jehož prostřednictvím probíhá monitoring a detekce pohybu. S přístrojem může odsouzený vykonávat běžné úkony, jako je například sprchování. Jestliže se však odsouzený pokusí náramek odstranit, či jej jinak poškodit bude takové jednání ihned systémem elektronické kontroly nahlášen. To platí i pro odchod z určeného obydlí soudem pro výkon trestu v nestanovenou dobu.

V České republice v roce 2012 proběhlo pětíměsíční testování elektronických náramků používaných při výkonu trestu domácího vězení a následující rok bylo v plánu elektronický monitoring uzavřením smlouvy spustit. Jeho spuštění však zabránila amnestie, díky které se počty odsouzených k trestu domácího vězení značně snížili. Počet objednaných náramků byl kolem dvou tisíc. Zatím je na odsouzené ve výkonu trestu domácího vězení v České republice dohlíženo probačními úředníky. Dle toho lze i usuzovat, že odsouzení k trestu domácího vězení se značně zvýší se zavedením elektronických náramků. Z výzkumů mezi soudci vyplívá, že po zavedení elektronického monitoringu se radikálně navýší ukládání tohoto trestu nejméně o 60%. V aktuální době je naplánováno spuštění elektronického monitoringu do poloviny příštího roku s tím, že bude pronajato osm set náramků.

Jako hlavní pozitiva alternativních trestů, jsme již zmiňovali i finanční úsporu. V případě trestu domácího vězení je i zde velká úleva na penězích. Jeden den vězně ve vězení vychází okolo jednoho tisíce korun v kontrastu s výkonem domácího vězení, kdy se tato částka snižuje na méně než dvě stě korun.

Resocializace, tedy znovu začlenění se do společnosti po výkonu trestu, je mnohem snazší po výkonu trestu domácího vězení než u jiných trestů. Odsouzený se pohybuje v domácím prostředí a mezi ostatními členy společnosti, ze kterého není zcela vyloučen. Tudíž resocializace probíhá mnohem snadněji a rychleji.

3.3 Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Jak již název napovídá, tento trest se zakládá na tom, že po dobu výkonu trestu se odsouzený nesmí účastnit určených sportovních, kulturních a jiných společenských akcí. Na výkon trestu dohlíží probační a mediační služba, kam se odsouzený musí dostavovat, spolupracovat a plnit stanovený probační plán. Pokud je to nezbytně nutné a probační úředník to shledává za nevyhnutelné, musí se odsouzený v období konání zakázané akce dostavovat na útvar Policie České republiky. *„Pro trest zákazu vstupu je klíčová spolupráce zainteresovaných subjektů: Probační a mediační služby ČR, Policie ČR, organizátorů zakázaných akcí (zejména Českomoravského fotbalového svazu) a poskytovatelů specifických programů, jejichž absolvování může být odsouzenému stanoveno.“* (Probační a mediační služba České republiky, 2002 – 2014)

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je novým trestem, který byl zaveden od roku 2010 a je určen hlavně pro problémové fotbalové fanoušky a pachatelům, kteří konají trestnou činnost v rámci konané společenské akce. „*Inspirací pro zavedení tohoto trestu byla mj. praxe a situace ve Velké Británii, která zejména v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století čelila rozsáhlým projevům agrese a násilí na fotbalových stadionech.*“ (Štern, Ouředníčková, Světlá, 2010, str. 161)

V České republice se tento trest soustředí na zabránění v možném dalším páchání trestné činnosti a diváckého násilí. Kromě diváckého násilí je trest směřován i na různé formy extremismu, které také ohrožují společnost. Z tohoto důvodu se trest neomezuje pouze na zákaz vstupu na sportovní akce. Jako vhodné řešení diváckého násilí se jeví možnost v přerušení kontaktu s prostředím, ve kterém dochází k projevům násilí a páchání trestné činnosti. Před zavedením tohoto alternativního trestu se nabízel trest odnětí svobody, ale jak již bylo několikrát zmíněno, nese sebou celou škálu negativních jevů. Z tohoto důvodu byl zaveden nový, zvláště pro tyto případy určený alternativní trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

3.4 Další alternativní tresty

Dalším alternativním trestem je **peněžitý trest**. Tento trest je obecně nejčastěji ukládaným trestem, který není spojen s trestem odnětí svobody. Jedná se o trest krátkodobý. Tato sankce je spojena s finanční kompenzací zejména trestných činů majetkových. V případě trestných činů, které mají majetkovou povahu, je peněžitý trest vhodný prostředek k potrestání, jelikož i on má majetkový charakter. Dle §67 trestního zákoníku se „*peněžitý trest ukládá v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 50 000 Kč.*“ Zmíněné částky připadají státu. Ščerba (2011, str. 245) hovoří o možných negativních dopadech peněžitého trestu nejen na pachatele trestného činu, ale i na okruh jeho blízkých, vůči nimž má odsouzený závazky, což může být i poškozená osoba.

Jako jiná možnost materiálního alternativního trestu se jeví trest **propadnutí majetku** a trest **propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty**. První ze zmíněných trestů dle §66 trestního zákoníku „*postihuje celý majetek odsouzeného nebo tu jeho část, kterou soud určí*“. To se však nevztahuje na prostředky či věci, které slouží odsouzenému (nebo osobě, vůči níž má odsouzený povinnost výživy, výchovy nebo péče) k uspokojení

základních životních potřeb. U obou z uvedených trestů připadá propadlá věc nebo majetek státu. Obecně můžeme říct, že tyto dva tresty slouží zejména k zabránění odsouzenému ke konání další trestné činnosti prostřednictvím propadlé věci či majetku.

Zákaz činnosti je uložen, když tato činnost odsouzeného je ve spojení s jeho trestným činem. „*Trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis*“ (ČESKO, 2009, str. 30).

Trest **zákaz pobytu** spočívá v zákazu zdržování se na určeném místě nebo obvodu po dobu výkonu tohoto trestu. Zda odsouzený musí toto místo či obvod navštívit při vyřizování nutných osobních záležitostí, musí mít povolení. Dle §75 odst. 1 se nesmí tento zákaz vztahovat na místo či obvod, ve kterém má odsouzený trvalý pobyt.

Soud může uložit odsouzenému i trest **vyhoštění**, který se týká pachatelů, kteří nejsou občany České republiky. Tento trest lze uložit ve výměru od jednoho roku do deseti let nebo až na neurčitou dobu.

„*Tyto tresty mají však jako alternativy k trestu odnětí svobody podstatně menší význam. Je to způsobeno i tím, že tyto tresty jako tresty samostatné jsou ukládány spíše výjimečně a zpravidla jsou uloženy vedle některého z již uvedených typicky alternativních trestů.*“ (Černíková, 2008, str. 204)

Tresty **ztráta čestných titulů nebo vyznamenání** a **ztráta vojenské hodnosti** spočívají ve ztrátě buď vyznamenání, čestných uznání a jiných čestných titulů nebo ve snížení hodnosti v ozbrojených silách na hodnost vojína.

4 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Probační a mediační služba České republiky byla zřízena zákonem číslo 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. V platnost vstoupil ke dni 1. 1. 2001. Než se budeme věnovat obecným informacím o této službě, je třeba se ohlédnout, co předcházelo jejímu samotnému vzniku.

Dle Šterna (2010, str. 10 – 12) byli položeny teoretické základy probační a mediační služby již před rokem 1989. V této době zaznamenáváme snahy o prosazování změn v tehdejší trestní politice. Odborníci se snažili o posílení sociálně-výchovných funkcí při aplikaci trestních sankcí a o odstranění příčin, které vedli k trestné činnosti. Vznikají střediska postpenitenciární péče, profese sociálních kurátorů a kurátorů pro mládež a v rámci vězeňství se zřizují místa sociálních pracovníků. V této době se objevuje i návrh na zřízení probačních center. Tyto snahy byly však zastaveny tehdejší politickou situací a normalizací. Po roce 1989 se změnou politického a společenského režimu se objevují nedostatky v oblasti trestní politiky. V roce 1993 vznikl první alternativní institut (odklon – diverze) a následně v roce 1996 další dva (narovnání a trest obecně prospěšných prací). V této souvislosti vznikají i místa probačních úředníků. V dalších letech již probíhají etapy samotných příprav na vznik probační a mediační služby, jako je například ověřování činnosti a příprava pracovníků. Tyto přípravy vrcholí v roce 2000 schválením návrhu zákona o této službě jako organizaci působící celostátně. K účinnosti přichází k 1. 1. 2001.

Probační a mediační služba „*vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního*“ (Štern, 2010, str. 14). Tato služba si určuje tři základní cíle: Integraci pachatele, podporu poškozeného a ochranu společnosti. Klienty jsou „*nejen obvinění pachatelé trestných činů, ale i poškození a zprostředkovaně i společnost. Podnět k zahájení probační či mediační činnosti může přijít od soudce, státního zástupce i policejního orgánu, ale také od obviněného, jeho příbuzných či obhájce, ale i od poškozeného nebo jeho zmocněnce*“ (Větrovec, Nedorost, Sovák, Adamcová, 2002, str. 9).

Co se týká samotné činnosti probační a mediační služby, měla by zprostředkovávat obviněnému „*odborné vedení a pomoc, bude sledovat a kontrolovat jeho chování a spolupracovat s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém obviněný žije a pracuje, s cílem, aby obviněný v budoucnu vedl řádný život*“ (Větrovec, Nedorost, Sovák,

Adamcová, 2002, str. 12). Současně by měla přispívat k odstranění následků trestné činnosti a pomáhat poškozeným a dalším osobám, které jsou zasaženy tímto trestným jednáním. Neméně důležitou částí činnosti této služby je prevence trestné činnosti. Kromě práce s dospělými klienty se probační a mediační služba soustřeďuje i na mladistvé osoby a na osoby tomuto věku blízké.

Činnost mediační služby se dá popsat jako „*odborné postupy pracovníků probační a mediační služby realizované v přípravné fázi trestního řízení před rozhodnutím státního zástupce či soudce. Jejich smyslem je urovnání konfliktního stavu mezi obětí a pachatelem, odstranění příčin, které vedly pachatele ke spáchání trestného činu, a příprava podkladů pro rozhodnutí státního zástupce či soudce.*“ (Štern, 2010, str. 39) Při mediaci se setkává pachatel s obětí za účasti mediátora. Mediace se často charakterizuje jako alternativní řešení trestních věcí. Dalo by se tedy říci, že i mediace je určitou alternativou k trestu odnětí svobody.

Bližšímu popisu průběhu a specifík probace se budeme věnovat v následující podkapitole.

4.1 Probace

Slovo probace pochází z latiny, ze slova *probare* neboli zkoušet, ověřovat, dohlížet. Podstata probace spočívá v „*organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů*“ (ČESKO, 2000, str. 472).

Probační činnost se soustřeďuje na zajišťování výkonu a organizace dohledu nad tresty, jako jsou podmíněný trest spojený s dohledem, trest obecně prospěšných prací, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody spojené s dohledem, trest zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a propuštění z ochranného léčení spojené s dohledem.

Cílem probační činnosti je zajistit, aby pachatel vedl v budoucnu řádný život. V této souvislosti se řádným životem myslí, jestliže obviněný dodržuje právní řád a jiné normy

a zda plní povinnosti, které má vůči státu i společnosti. Dále nezneužívá svých práv proti ostatním občanům, nenarušuje soužití v bydlišti či zaměstnání. Také pokud obvinění žije řádným životem, nedopouští se přestupků nebo jiných trestných činů.

Ščerba (2011, str. 164) uvádí následující pozitiva probace:

- a) Odsouzený není pod vlivem negativních důsledků výkonu trestu odnětí svobody,
- b) Sociální vazby pachatele nejsou přetřhány, škoda může být snadněji nahrazena a pachatel může vést relativně normální život,
- c) Pachateli se dostává pomoci v úsilí o docílení nápravy ze strany probačního úředníka formou dohledu.

První dvě výše vyjmenovaná pozitiva, jak jsme již zmiňovali v předcházejících kapitolách, jsou tedy společná pro veškeré alternativní tresty. Třetí bod souvisí výhradně s probační činností. Probační úředník se zde snaží pomáhat či zprostředkovat pachateli naleznutí správné cesty a životního uplatnění, které povede k pachatelovu řádnému životu, který si probace stanovuje za cíl. Probace tedy pozitivně ovlivňuje osobu pachatele a snaží se usnadnit návrat do společnosti po výkonu trestu.

Zajištění výkonu alternativních trestů, (například trest domácího vězení) provádí probační úředník pravidelnými kontrolami pachatele. Tento způsob, ale musí být doplněn dalšími prvky (například elektronický monitoring), zejména z důvodu zajištění plnění prvků trestu. Bez tohoto systému kontrol soudíme, že by byli alternativní tresty zcela neefektivní. Probace má tedy jednu z nejdůležitějších rolí ve výkonu alternativních trestů.

4.1.1 Probační dohled

V rámci probační činnosti je vykonáván takzvaný probační dohled. „*Výkon dohledu se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem probační a mediační služby, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývající ze zákona*“ (Větrovec, Nedorost, Sovák, Adamcová, 2002, str. 78).

Při výkonu dohledu, musí pachatel docházet na pravidelné schůzky na probační a mediační službu, kde dochází ke sledování a kontrole chování pachatele a odbornému vedení. Probační úředník je zde osobou, která vykonává dohled nad pachatelem. Pachatel je

povinen spolupracovat s probačním úředníkem, dostavovat se na domluvené pravidelné schůzky, sdělit probačnímu úředníkovi informace o pobytu, zaměstnání, dodržování omezení a povinností stanovené soudem a umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém přebývá. V rámci schůzky pachatele s probačním úředníkem je probační úředník nebo asistent, povinen sepsat záznam z tohoto sezení. Mimo tento záznam vytváří probační úředník plán dohledu a jeho konkrétní cíle.

Nejvíce soudem uložených dohledů je realizováno v rámci trestu podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s uloženým dohledem. Tato sankce byla dle statistické ročenky probační a mediační služby za rok 2012 uložena celkem 5172 lidem.

4.1.2 Probace a alternativní tresty

Alternativní tresty, jež uložil soud, musí zajišťovat a kontrolovat další instituce. Jak již bylo řečeno, touto institucí se stala probační a mediační služba. Probační úředník zajišťuje a vykonává kontrolu nad výkonem uložených alternativních trestů a kontroluje, zda jsou dodrženy podmínky stanoveného trestu.

Probační dohled v rámci alternativních trestů se soustředí na dohlížení na odsouzeného ve výkonu těchto trestů:

Při trestu domácího vězení je hlavním úkolem probačního úředníka provádět namátkové kontroly v době, kdy má být odsouzený doma. Co se týče trestu obecně prospěšných prací (dále OPP) „*v rámci své práce s klientem probační úředník (asistent) může provést předjednání uložení trestu OPP – tj. stručné seznámení klienta s podmínkami uložení trestu OPP a s následným průběhem jeho výkonu a zjištění vlastní motivace klienta tento druh trestu vykonat*“ (Probační a mediační služba, 2003, str. 1). Mimo jiné probační úředník zajišťuje místo pro výkon trestu obecně prospěšných a kontrolu nad samotným výkonem tohoto trestu. Dalším alternativním trestem, v jehož výkonu je zainteresován probační úředník, je trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. V tomto případě je odsouzený povinen spolupracovat během výkonu trestu s probační a mediační službou České republiky.

Alternativní tresty ve spojení s dohledem probačního úředníka nejsou vždy používány. V souvislosti s domácím vězením se probační dohled aplikuje pachatelům ve věku blízkému věku mladistvých. V tomto případě se ukládá probační dohled jako výchovné

opatření samostatně nebo vedle přiměřených omezení a povinností. Obecně prospěšné práce se také automaticky nepojí s probačním dohledem. Soud může výjimečně dohled uložit na dobu výkonu tohoto trestu nebo na zbytek doby výkonu tohoto trestu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ÚVOD VÝZKUMU

Přestože se může zdát, že veřejnost nemá ve spojitosti s alternativními tresty významnou roli, je tomu právě naopak. Alternativní tresty se zavádějí zejména pro společnost a pro jednotlivce, kterými je tvořena. Alternativní tresty se soustřeďují na co nejvyšší míru resocializace, nápravy a prevence. Neopomíjejí ani trestající funkci.

V povědomí veřejnosti by měly být alespoň základní informace o trestním systému v České republice a tedy i o alternativních trestech. Významné je, zda alternativní tresty považují za účinné, protože právě široká veřejnost je ohrožena protizákonným jednáním, jestliže nedojde k nápravě pachatele, výchovnému účinku na ostatní členy společnosti nebo dojde k sociálnímu vyloučení v případě nemožné resocializace pachatele.

Výzkum se soustřeďuje na laickou část veřejnosti. Domníváme se, že přestože alternativní tresty vznikají pro ochranu člověka, není nám zprostředkováno příliš informací o tomto alternativním trestání. Výzkumem jsme se pokusili zjistit, zda má laická veřejnost dostatek informací o alternativních trestech a jaký význam tomuto způsobu trestání přikládá. Ve výzkumu necháváme i dostatečný prostor pro názorovost u vybraných otázek dotazníku.

Pro naše dotazníkové šetření si stanovujeme následující **výzkumný problém: Jaká je informovanost a význam alternativních trestů pro laickou veřejnost?**

5.1 Hlavní a dílčí cíle výzkumu

Hlavním cílem bakalářské práce je prostřednictvím dotazníku zanalyzovat informovanost laické veřejnosti o alternativních trestech.

Dále při analyzování dotazníkového šetření budeme sledovat následující dílčí cíle.

- Zjistit, zda má laická veřejnost povědomí o alternativních trestech.
- Zjistit názor laické veřejnosti na účinnost alternativních trestů.
- Zjistit názory laické veřejnosti na alternativní tresty.
- Zjistit procentuální podíl laické veřejnosti, která měla osobní zkušenost s alternativními tresty.

5.2 Výzkumné otázky

Nedílnou součástí výzkumu jsou také výzkumné otázky, které budou v průběhu interpretace výsledků výzkumu zodpovězeny.

1. Má laická veřejnost dostatek informací o alternativních trestech?
2. Souhlasí laická veřejnost s ukládáním alternativních trestů?
3. Jaká je znalost laické veřejnosti jednotlivých alternativních trestů?
4. Jaký je názor laické veřejnosti na trestající funkci alternativních trestů v porovnání s trestem odnětí svobody?
5. Jaký je názor laické veřejnosti na resocializační funkci alternativních trestů v porovnání s trestem odnětí svobody?
6. Jak vnímá laická veřejnost osoby ve výkonu alternativního trestu domácího vězení v porovnání s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody?
7. Jaký je názor laické veřejnosti na roli alternativních trestů v rámci přeplněných věznic a finanční náročnosti v souvislosti s trestem odnětí svobody?
8. Jaká je názorovost laické veřejnosti na alternativní tresty?
9. Jakou jinou formu trestání kromě alternativních trestů a trestu odnětí svobody navrhuje laická veřejnost?
10. Má laická veřejnost osobní zkušenost s alternativními tresty?
11. Mají vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů faktory, jako jsou věk, pohlaví, vzdělání nebo kraj pobytu respondentů?

5.3 Stanovení hypotézy

Pro náš výzkum si stanovujeme hypotézu, pomocí které zkoumáme, zda existuje vztah mezi vyjádřením o zbytečnosti alternativních trestů pro laickou veřejnost a dostatkem informací, které laická veřejnost dostává o alternativních trestech. Tyto dva jevy zachycují otázky: č. 4: Dostává se k Vám dostatek informací? a č. 15: Považujete alternativní tresty za zbytečné? Pro prokázání nebo vyvrácení souvislosti mezi těmito dvěma otázkami si stanovuje následující hypotézy.

H_0 : Mezi názory na dostatek informací a názory na zbytečnost alternativních trestů není závislost.

H_A : Mezi názory na dostatek informací a názory na zbytečnost alternativních trestů je závislost.

5.4 Metodologie výzkumu

Ke zpracování praktické části práce jsme vybrali kvantitativní výzkum, který je ideální pro zpracování velké skupiny osob. Výzkum byl zaměřen na celou Českou republiku a byl realizován dotazníkovým šetřením.

Výzkum je dělen to tři základních oblastí. První oblast se soustřeďuje na znalost alternativních trestů laickou veřejností. Druhá oblast se zajímá o účinnost alternativních trestů očima laické veřejnosti a třetí oblast zjišťuje názorovost laické veřejnosti na alternativní tresty.

Dotazník obsahuje 22 otázek. Obsahově jsou využity tři druhy otázek v dotazníkovém šetření. Položky zjišťující fakta, znalosti nebo vědomosti, mínění, postoje a motivy. Dotazník byl rozeslán pomocí internetové domény www.freeonlinesurvey.com.

Po ukončení sběru dat, jsme data dále zpracovávali za pomoci četností. Získané hodnoty byly graficky znázorněny tabulkami četností a grafy, které jsme následně okomentovali a vyhodnotili. Na základě získaných dat byly taktéž vyhodnoceny výzkumné otázky a stanovená hypotéza.

5.5 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor je tvořen laickou veřejností a je vybírán náhodným výběrem. Abychom vybrali z respondentů laickou veřejnost, je v dotazníku zařazena otázka na vzdělání, která zahrnuje možnost odpovědi „vzdělání v oboru relevantním pro téma výzkumu“. Tímto tedy vylučujeme odborníky v oboru v přímé souvislosti s tématem výzkumu.

Celkově dotazník vyplnilo 1092 respondentů. Z toho však bylo nutné vyloučit odborníky v oboru, jichž bylo 54. Finální výzkumný soubor je tedy tvořen 1038 respondenty.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Jak jsme se již zmínili, dotazník je členěn do tří stěžejních oblastí, kterými se dále budeme konkrétně zabývat. První oblast zahrnuje otázky týkající se znalosti alternativních trestů, která obsahuje otázky č. 1, 2, 3, 4, 5 a 7 v dotazníku. Druhá oblast se zabývá otázkami týkající se účinnosti alternativních trestů a otázky z dotazníku, které obsahuje, jsou otázky č. 8, 9 a 10. Třetí oblast obsahuje otázky z dotazníku 6, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 a 18 týkající se názorovosti na alternativní tresty.

Na závěr dotazníku jsme se ptali na pohlaví, věk, dosažené vzdělání a kraj pobytu respondentů pro lepší demografickou specifikaci respondentů.

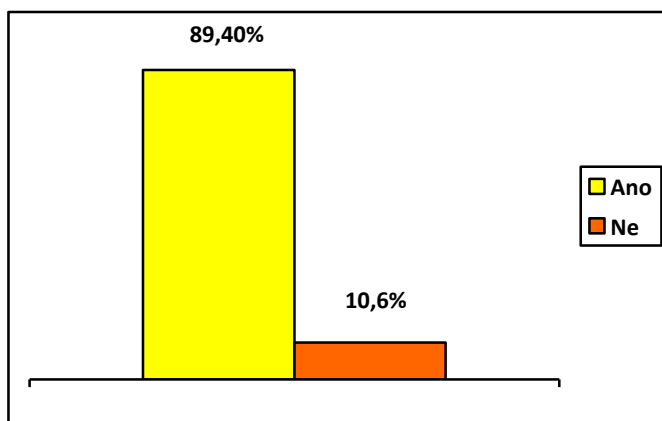
6.1 Otázky týkající se znalosti alternativních trestů

Na otázky týkající se znalosti alternativních trestů odpovědělo 100% respondentů.

Otázka č. 1: Setkali jste se někdy s pojmem alternativní trest?

Z grafu č. 1 vyplývá, že se s pojmem alternativní trest, který je předmětem celého výzkumu, setkalo vysoké procento dotázaných a to přesně 89,4%. Tento výsledek považujeme za velice příznivý, zejména proto, že poukazuje na většinové povědomí o alternativních trestech.

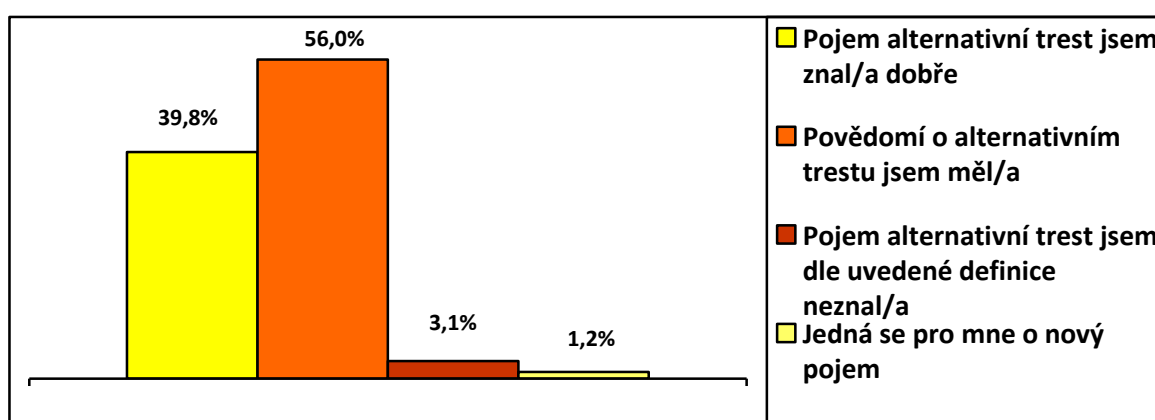
Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1: Setkali jste se někdy s pojmem alternativní trest?

Otázka č. 2: Co soudíte po přečtení uvedené definice alternativního trestu?

Z vyhodnocení otázky č. 2 soudíme, že nadpoloviční většina laické veřejnosti má alespoň povědomí o alternativních trestech, což potvrzuje výsledky z otázky č. 1. Stejně tak procenta odpovědi týkající se dobré znalosti alternativních trestů, dosahují poměrně vysokých hodnot.

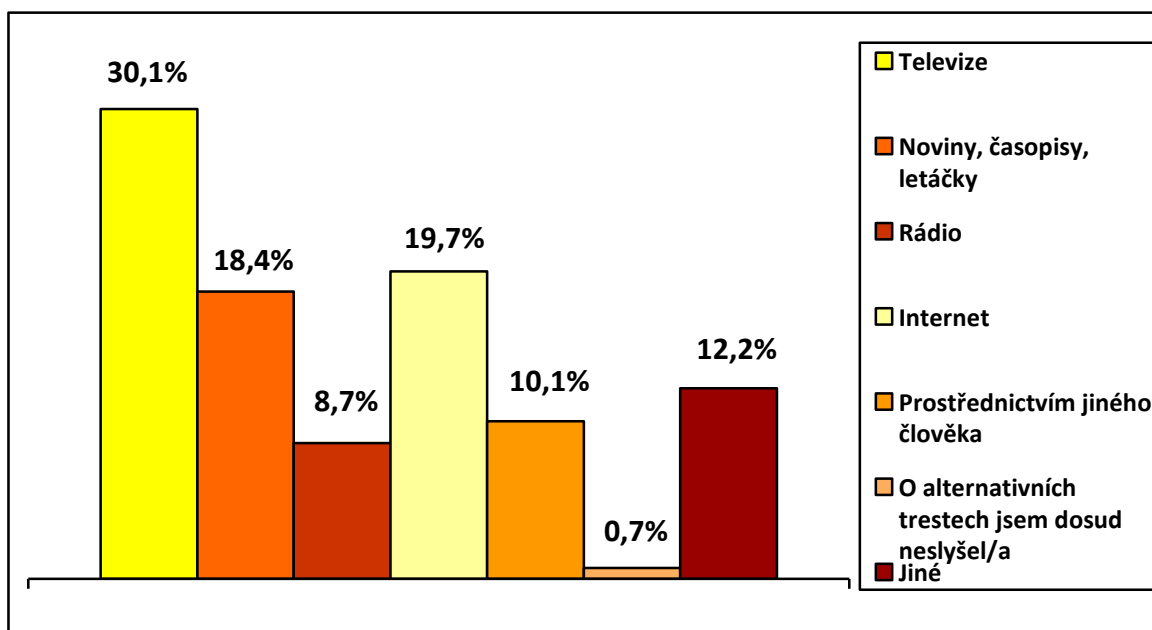
Graf 2: Vyhodnocení otázky č. 2: Po přečtení uvedené definice alternativního trestu soudíte.

Otázka č. 3: Informace o alternativních trestech jste získali prostřednictvím:

Tato otázka poukazuje na prostředky informací o alternativních trestech, které má laická veřejnost k dispozici. Téměř polovina respondentů získala informace prostřednictvím médií, jako je televize, noviny, časopisy a letáčky. Druhou nejčastější odpovědí byl internet, kde se také mohou respondenti setkávat s alternativními tresty.

V rámci odpovědi „jiné“, kde byla nabídnuta možnost vlastní odpovědi, bylo nejčastěji zmiňováno: škola/studium (45,77%) a zaměstnání (36,15%). Mimo jednočetných odpovědí se objevovalo častěji samostudium (7,31%), praxe (3,46%) a vlastní zkušenost (3,46%).

Graf: 3: Vyhodnocení otázky č. 3: Informace o alternativních trestech jste získali prostřednictvím.

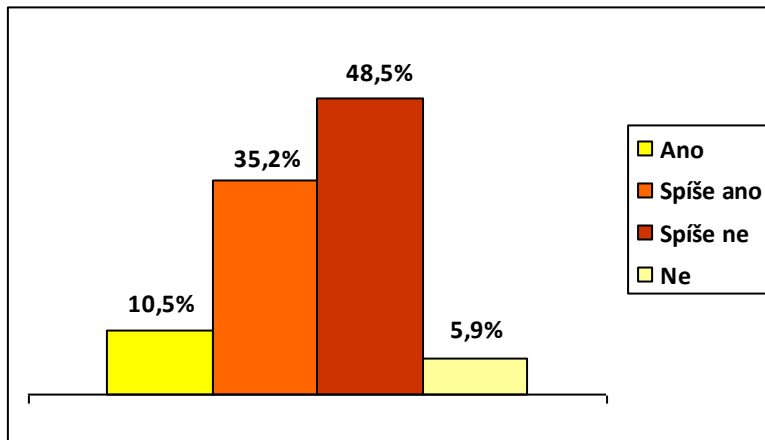

Otázka č. 4: Dostává se k Vám dostatek informací o alternativních trestech?

Téměř polovina dotázaných (48,5%) odpovědělo, že jim spíše není zprostředkován dostatek informací o alternativních trestech. Negativně odpovědělo celkem 54,4% respondentů.

Z vyhodnocení výsledků soudíme, že většina respondentů nemá dostatek informací o alternativních trestech a to i přes fakt, že zároveň uvádí, že pojem alternativní trest zná, stejně tak i jednotlivé tresty. Jako prostředek informací uvádí nejčastěji televizi. Právě to může být příčinou nedostatku informací. V dnešní době chápeme toto médium jako jeden z hlavních prostředků získávání informací. To, že zmiňují alternativní tresty pouze okrajově a nedostatečně, může vést k problému nedostatečné informovanosti, který tyto výsledky potvrzují.

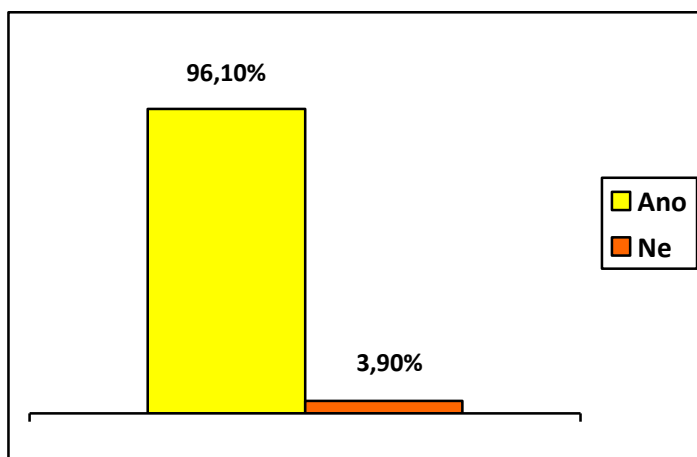
Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 4: Dostává se k Vám dostatek informací o alternativních trestech?

Otázka č. 5: Používají se alternativní tresty v České republice?

Drtivá většina laické veřejnosti ví, že se alternativní tresty v České republice používají. V této otázce jsme se zaměřili také na respondenty, kteří kontroverzně uvedli, že alternativní tresty znají dobře a zároveň uvedli, že se v České republice nepoužívají. Těchto respondentů bylo celkově 10 z celého počtu, tedy 0,96%. Tento výsledek poukazuje na fakt, že zmiňovaná skupina nemá ani základní informace o alternativních trestech, přestože uvádí opak a že samotné chápání pojmu je zavádějící. Respondenti si nejsou jistí, zda pojem znají, či neznají a jak se vlastně tyto tresty využívají.

Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 5: Používají se alternativní tresty v České republice.

Otázka č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy.

Obecně nejznámějším trestem mezi laickou veřejností je trest obecně prospěšných prací. Tento výsledek přisuzujeme zejména tomu, že trest obecně prospěšných prací je nejvíce ukládaným alternativním trestem a tím i nejvíce známým. Výsledek potvrzuje i fakt, že v otázce týkající se osobní zkušenosti s alternativními tresty, byl tento trest zmiňován nejčastěji.

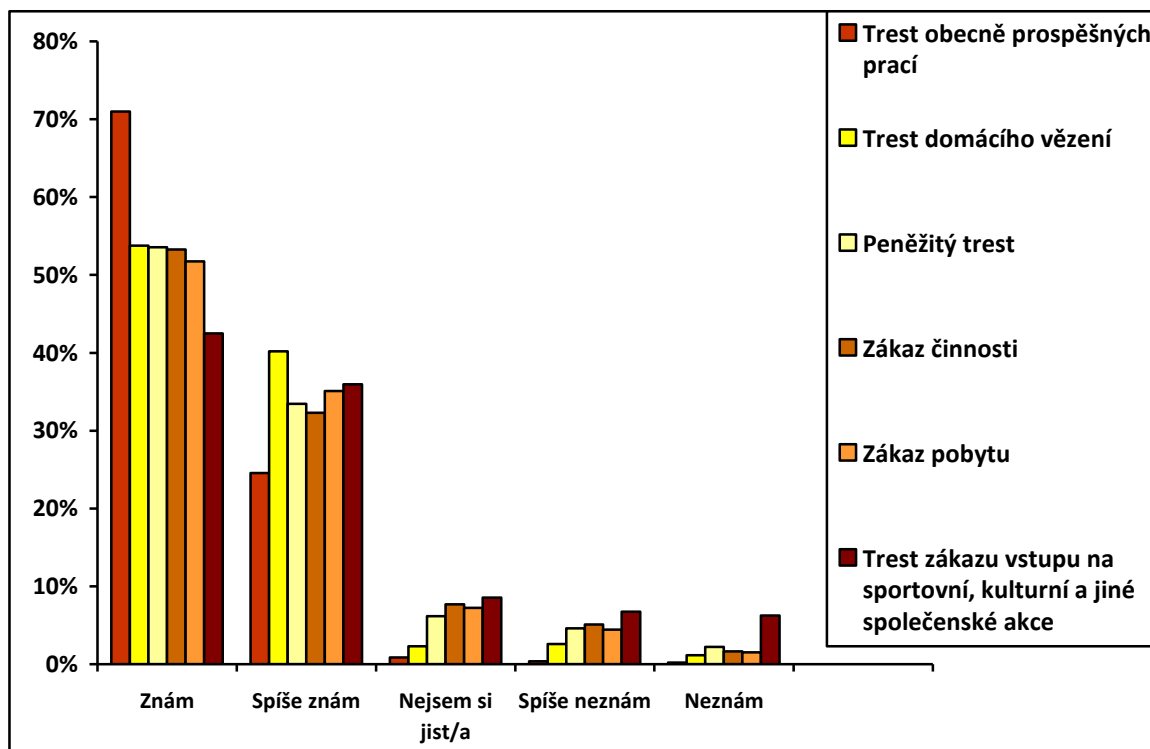
Trest domácího vězení, který jako druhý dosahuje nejvyšších hodnot, zná nadpoloviční většina respondentů. Tato hodnota je pro nás překvapivě nízká. V současné době je trest domácího vězení často diskutován v médiích, zejména pro nové zavádění elektronických náramků. O tomto trestu je tedy teoreticky zprostředkováváno nejvíce informací v rámci respondenty nejčastěji uváděného média – televize.

Přestože je peněžitý trest hojně užívaný a dle našeho úsudku dobře známý, jeho hodnoty jsou nižší než u předešlých trestů, přestože byl v otázce osobního setkání s alternativními tresty uváděn jako čtvrtý nejčastější.

Zákaz činnosti a zákaz pobytu dosahují téměř shodných hodnot. Zaznamenaný pokles oproti předešlým trestům znamená, že respondenti si již nejsou tolik jistí, zda tyto tresty znají se všemi jejich specifiky. Přestože mohou dobře znát jejich název a mít o nich povědomí.

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce dosahuje očekávaných hodnot. Trest vešel v účinnost rokem 2010. Je tedy poměrně nový a ne často užívaný. To se samozřejmě odráží ve znalosti trestu veřejností.

Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest, zákaz činnosti, zákaz pobytu, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

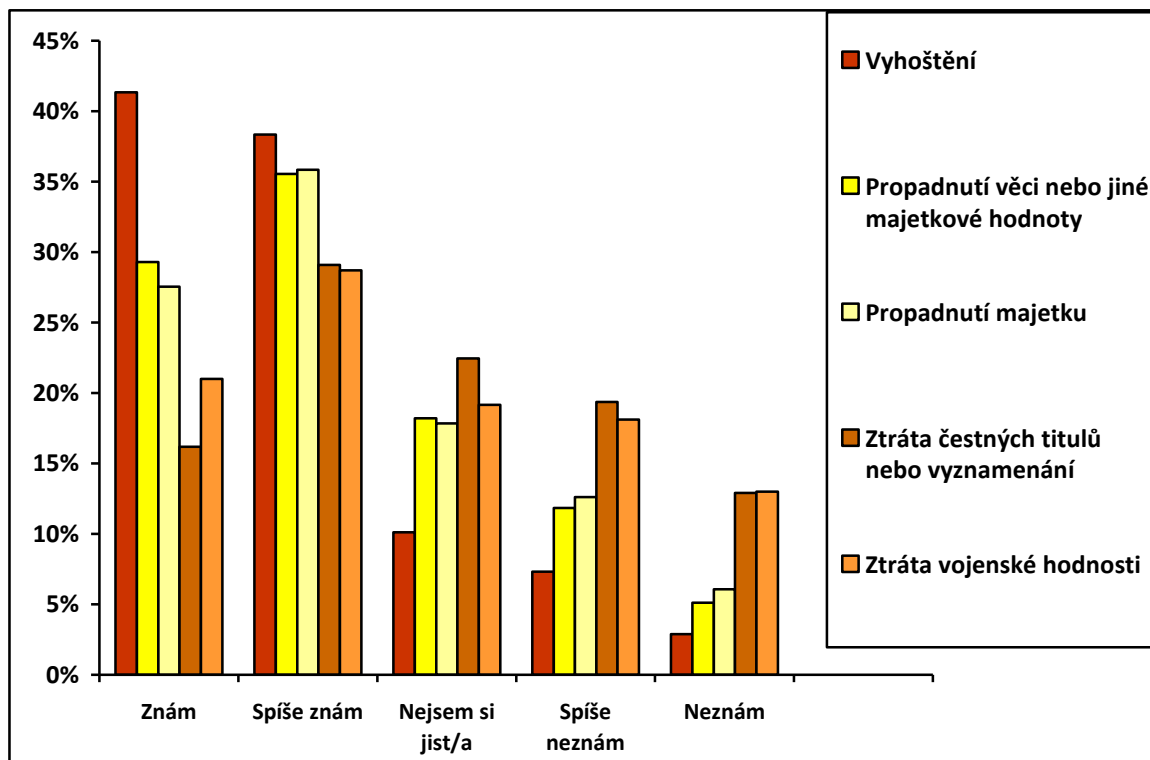
U trestů v grafu č. 7 dochází k výraznému poklesu hodnot pozitivních odpovědí a zároveň navýšení hodnot u negativních odpovědí. Tyto hodnoty taktéž odrážejí četnost využívání uvedených alternativních trestů.

Nejméně využívaný alternativní trest vyhoštění přesto dosahuje vysokých hodnot v rámci znalosti laickou veřejností. Tuto znalost přisuzujeme jednoznačnému názvu trestu.

U trestu propadnutí majetku a propadnutí věci nebo jiné majetkové lze snadno pozorovat, že dochází k znejistění a většina se přiklání k více neutrální odpovědi.

Tresty ztráty čestných titulů nebo vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti dosahují nejvyšších hodnot v rámci negativních odpovědí a to i přes téměř jasný název, který napovídá, čeho se tresty přesně týkají. Opět musíme zmínit jejich řídké využívání a odraz tohoto faktoru ve znalosti a povědomí veřejnosti.

Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Vyhoštění, Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, propadnutí majetku, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti.

6.2 Otázky týkající se účinnosti alternativních trestů

Na otázky týkající se účinnosti alternativních trestů odpovědělo 100% respondentů.

Otázka č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest?

Hodnoty u této otázky jsou spíše vyrovnané. Trest, který však jednoznačně dosahuje nejvyšších hodnot, je trest vyhoštění. Tento trest soudí respondenti ve srovnání s trestem odnětí svobody jako méně efektivní. Trest nabízí jednoznačné řešení s efektivním výsledkem, ale bohužel jenom v rámci jednoho státu, z kterého je pachatel vyhoštěn. To se odráží i na odpovědích respondentů.

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce vznikl pod záminkou vyřešit současnou situaci diváckého násilí, dle respondentů spíše dosahuje lepší efektivity

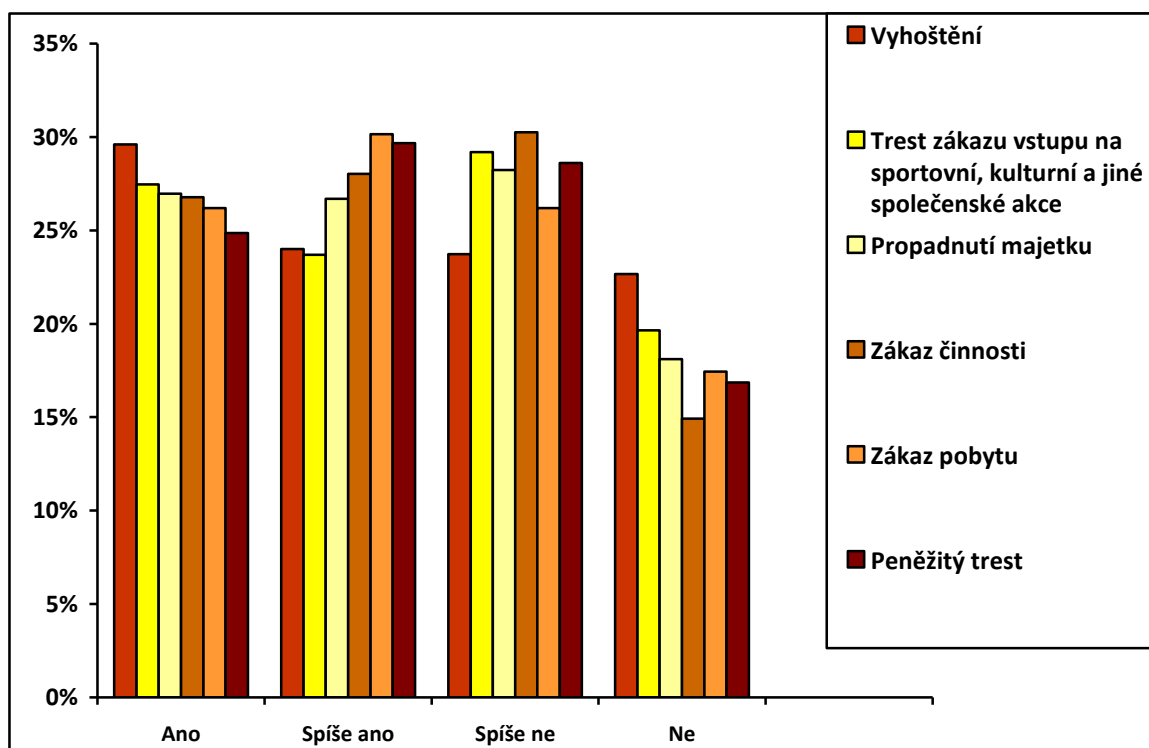
než trest odnětí svobody. Tento výsledek je očekávaný, protože se trest jeví jako vhodné a efektivní řešení problému diváckého násilí.

V rámci alternativního trestu propadnutí majetku byli respondenti nerozhodní. Hodnoty jsou téměř vyrovnané.

Zákaz činnosti a zákaz pobytu jsou ve vzájemném kontrastu ve středních hodnotách. Zatímco zákaz činnosti považuje vyšší počet respondentů za více efektivní než trest odnětí svobody, zákaz pobytu je dle odpovědí respondentů méně efektivní.

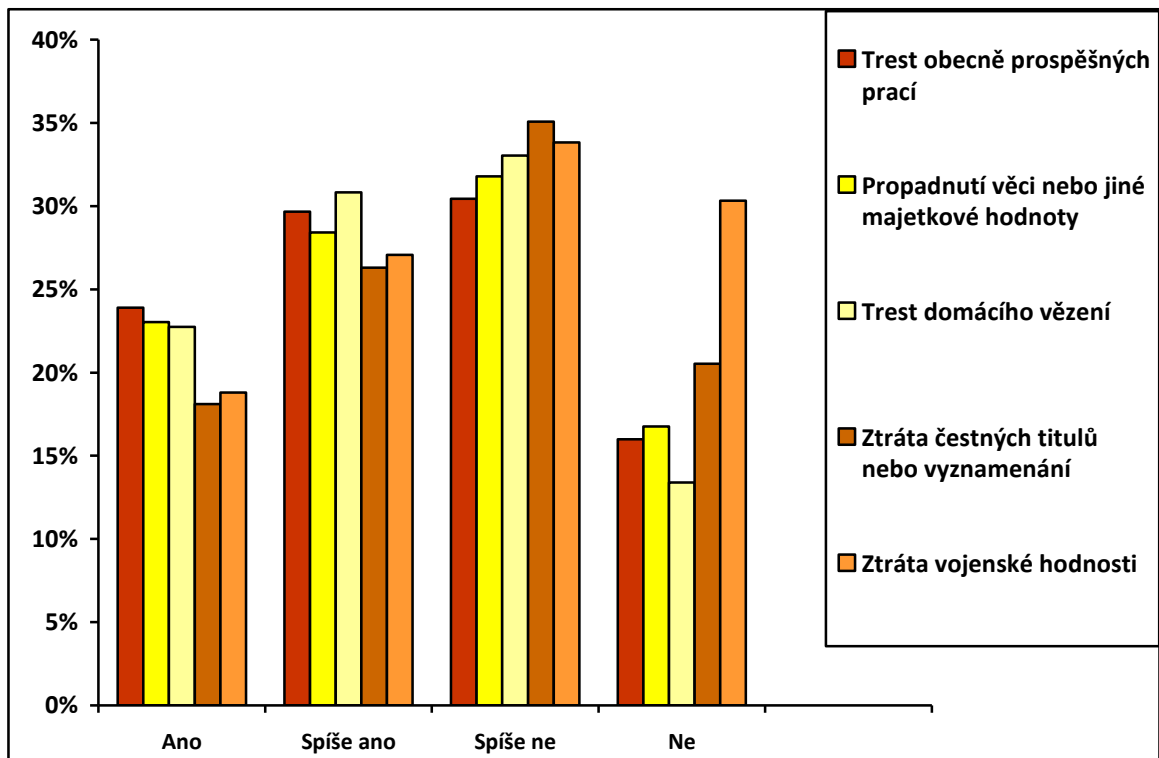
Jak můžeme pozorovat v grafu č. 8, peněžité trest dosahuje téměř shodných hodnot v protikladných odpovědích. Přesto se odpovědi respondentů přiklání k trestu odnětí svobody.

Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Vyhoštění, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, propadnutí majetku, zákaz činnosti, zákaz pobytu, peněžité trest

Další tresty, které můžete vidět v následujícím grafu č. 9, dosahují nejvyšších hodnot v rámci odpovědi „spíše ne“. Dle toho soudíme, že uvedené tresty většina laické veřejnosti soudí jako spíše efektivní v kontrastu s trestem odnětí svobody.

Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest obecně prospěšných prací, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, trest domácího vězení, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti

Otázka č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Porovnejte v následující tabulce, co je podle Vašeho názoru účinnější. Zda alternativní trest, nebo trest odnětí svobody (do 5 let).

V rámci dostatečného potrestání pachatele převládá trest odnětí svobody pouze o pár procent. Respondenti jsou v názorech na tuto oblast poměrně vyrovnaní.

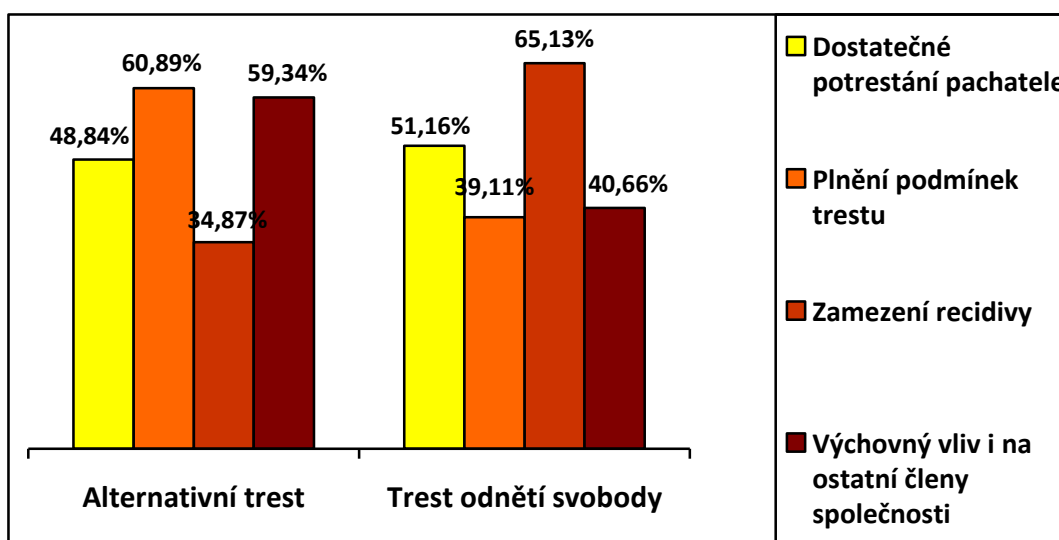
Plnění podmínek trestu je efektivnější dle odpovědí respondentů v rámci alternativních trestů. Zde se však domníváme, že právě u alternativních trestů je snazší porušení podmínek. Zejména proto, že například na trest obecně prospěšných prací nebo trest

domácího vězení dohlíží pouze probační úředník. Může tedy snadněji dojít k porušení stanovených podmínek.

Zamezení recidivy je úspěšnější u trestu odnětí svobody. Dle odpovědí lze soudit, že tento trest má podle laické veřejnosti dobrý výchovný vliv na pachatele trestného činu.

Výchovný vliv i na ostatní členy společnosti je dle respondentů účinnější v rámci alternativního trestu. Zde u respondentů dochází k rozporu. Výchovný vliv na ostatní členy společnosti úzce souvisí s dostatečným potrestáním pachatele. Pokud není alternativní trest dostačujícím potrestáním pachatele, jeho výchovný vliv na ostatní členy společnosti klesá.

Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Dostatečné potrestání pachatele, plnění podmínek trestu, zamezení recidivy, výchovný vliv i na ostatní členy společnosti

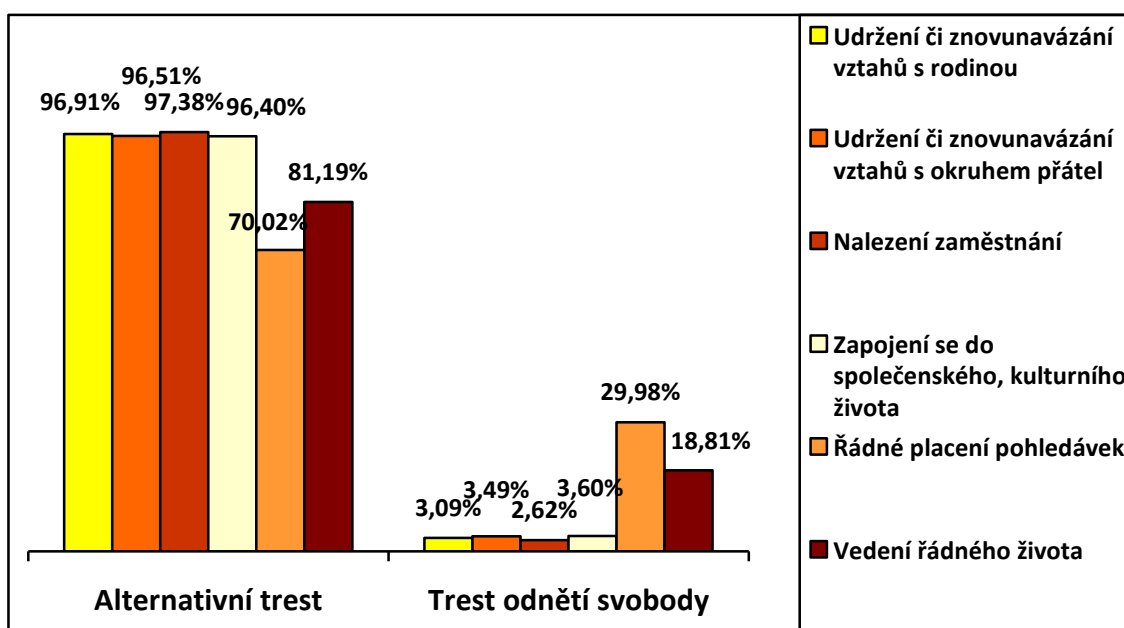

Otázka č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace (znovu začlenění se do společnosti). Vyberte dle Vašeho názoru, ve které oblasti lépe působí alternativní trest a ve které trest odnětí svobody (do 5 let).

Dle níže uvedeného grafu č. 11, lze snadno vyzorovat, že ve všech oblastech u respondentů převládají alternativní tresty. Pokles hodnot lze pozorovat pouze v rámci řádného placení pohledávek.

Tyto výsledky jsou velmi příznivé, protože právě oblast resocializace je jednou, na kterou se alternativní tresty zaměřují. Respondenti tento účinek také pociťují, což se projevilo na výsledcích.

Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Udržení či znovunavázání vztahů s rodinou, udržení či znovunavázání vztahů s okruhem přátel, nalezení zaměstnání, zapojení se do společenského, kulturního života, řádné placení pohledávek, vedení řádného života

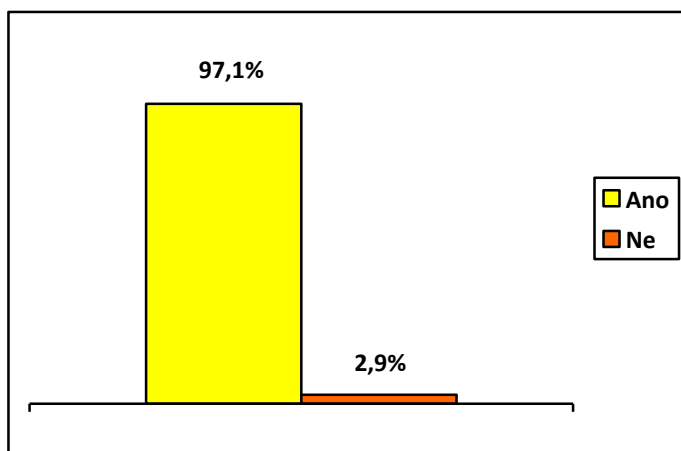
6.3 Otázky týkající se názorovosti na alternativní tresty

Na otázky týkající se názorovosti na alternativní tresty odpovědělo 100% respondentů.

Otázka č. 6: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?

Většina dotázaných souhlasí s ukládáním alternativních trestů.

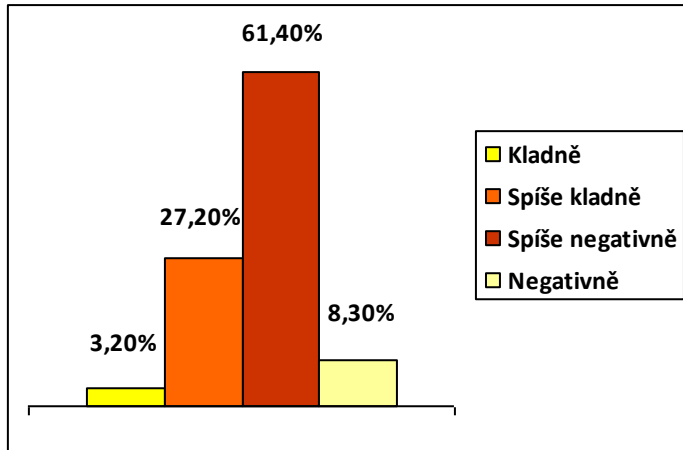
Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 6: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?

Otázka č. 11: Jak hodnotíte osoby ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s lidmi ve výkonu alternativního trestu domácího vězení?

Více jak 60% respondentů uvádí negativní odpověď. Tento výsledek může ovlivňovat právě míru resocializace, která u trestu odnětí svobody dosáhla značně nízkých hodnot. Trest odnětí svobody je tedy obecně vnímán negativně a to působí i na další vývoj jedinců, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody.

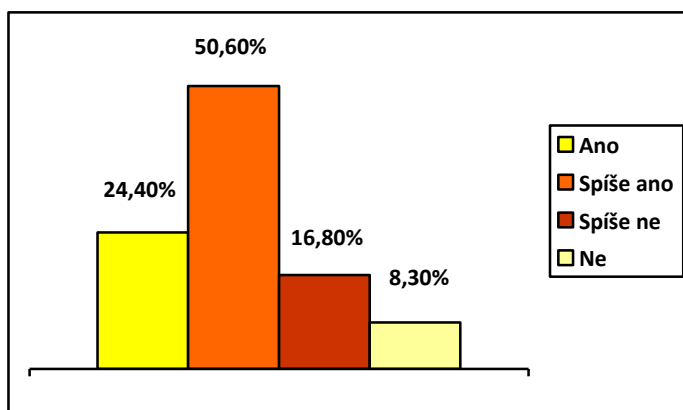
Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 11: Jak hodnotíte osoby ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s lidmi ve výkonu alternativního trestu domácího vězení?

Otázka č. 12: Jsou, dle Vašeho názoru, alternativní tresty řešením problému přeplněných věznic?

Alternativní tresty jsou vykonávány na svobodě, a proto je u laické veřejnosti očekáván názor, že řeší problém přeplněných věznic. Tento očekávaný názor se zároveň výsledky uvedenými v grafu 14 potvrdil. Pokud však nebudou alternativní tresty ukládány ve vyšší míře, bude tento problém nadále přetrvávat.

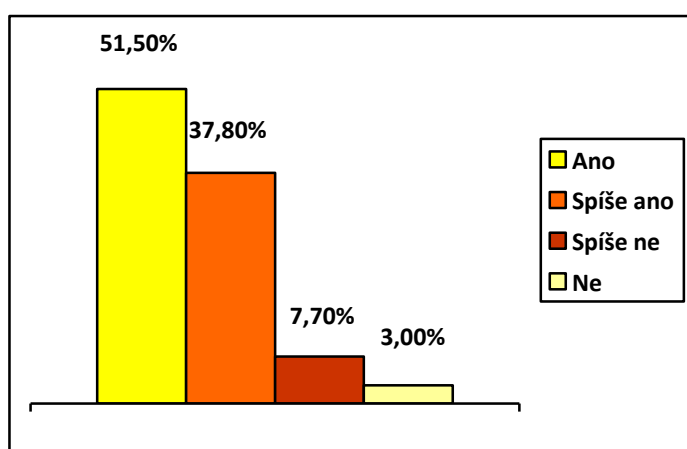
Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 12: Jsou, dle Vašeho názoru, alternativní tresty řešením problému přeplněných věznic?

Otázka č. 13: Je, dle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladné než výkon trestu odnětí svobody?

Většina odpovídajících považuje alternativní tresty za méně nákladné než trest odnětí svobody. Tento výsledek může být ovlivněn i médii, která na finanční náročnost trestu odnětí svobody často upozorňují.

Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 13: Je, dle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladné než výkon trestu odnětí svobody?

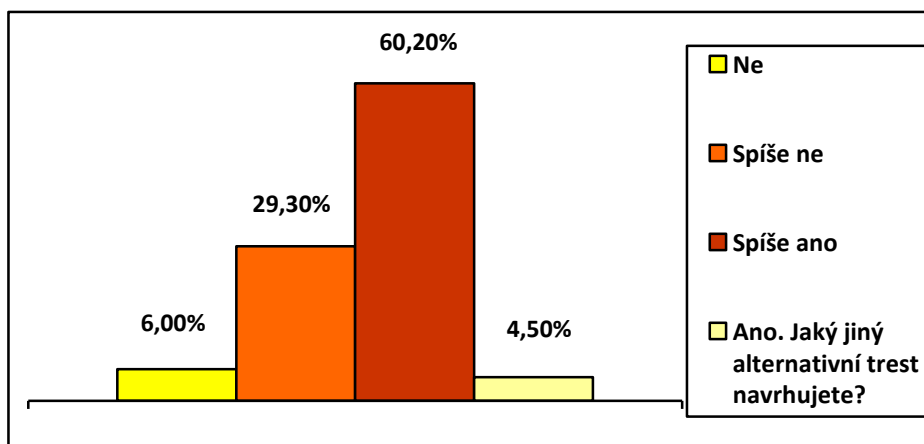
Otázka č. 14: Mělo by být, dle Vašeho názoru, ukládáno více druhů alternativních trestů?

To, že většina respondentů soudí alternativní tresty jako významné, se odráží i na následujícím grafu 16. Zde si nadpoloviční většina myslí, že by mělo být ukládáno více druhů alternativních trestů.

V rámci odpovědi „ano. Jaký jiný alternativní trest navrhuje?“ mezi nejčastější odpovědi patří: fyzické práce (25,53%), veřejně prospěšné práce (12,77%), spojení více alternativních trestů (10,64%), fyzické tresty (10,64%) a zveřejnění pachatele trestného činu v médiích (8,51%). Z uvedeného soudíme, že veřejnost stojí o efektivnější využití pachatelů trestných činů.

Pro příklad uvádíme několik autentických odpovědí respondentů: Třídít obsah popelnic na využitelné odpady; veřejná omluva, zveřejnění jmen pachatelů (vývěska zlodějů); těžká fyzická práce, kterou nikdo jiný nechce dělat; čipování; useknutí ruky; aj.

Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 14: Mělo by být, dle Vašeho názoru, ukládáno více druhů alternativních trestů?

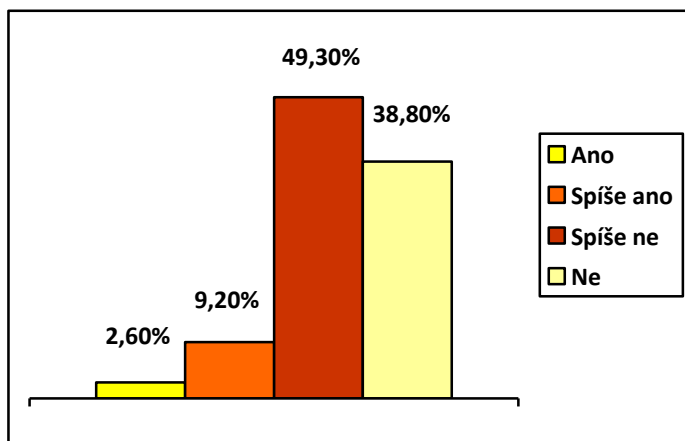

Otázka č. 15: Považujete alternativní tresty za zbytečné? Tedy, lze dosáhnout stejných účinků jinými metodami, jako je například trest odnětí svobody?

Vysoké procento odpovídajících zvolilo negativní odpověď. I z této otázky lze usuzovat na významnost alternativních trestů pro laickou veřejnost.

Nejvyšší hodnota, která téměř dosahuje 50% je u odpovědi „spíše ne“. Poukazuje na nepřímé odpovědi respondentů. Zároveň to potvrzuje výsledky z otázky č. 9, ve které se v určitých oblastech respondenti přiklání k alternativním trestům a v určitých k trestu odnětí svobody.

Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 15: Považujete alternativní tresty za zbytečné? Tedy, lze dosáhnout stejných účinků jinými metodami, jako je například trest odnětí svobody?

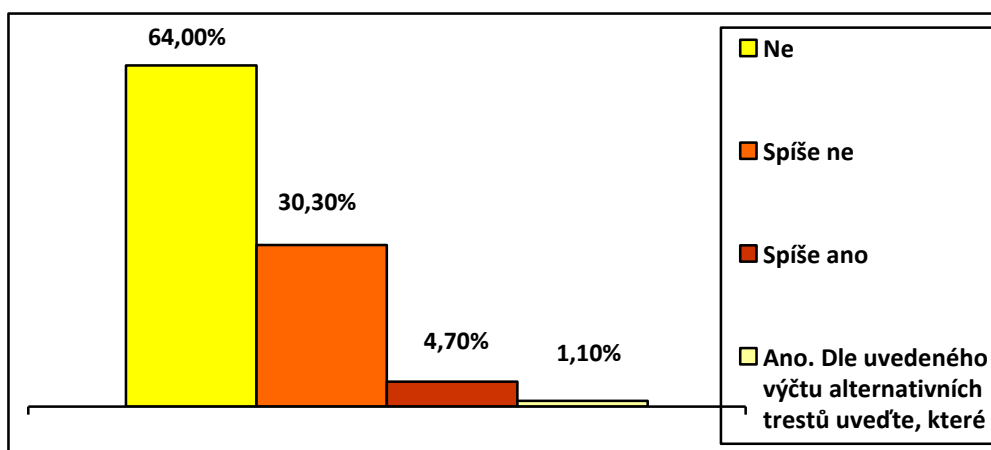

Otázka č. 16: Kdybyste měli možnost, zrušili byste alternativní tresty?

Dle grafu č. 18 usuzujeme, že kdyby oslovená laická veřejnost dostala příležitost ke zrušení alternativních trestů, nečinila by tak (64%). Tento výsledek poukazuje také na významnost alternativních trestů pro laickou veřejnost.

Nízký počet respondentů (1,1%) by některé z alternativních trestů zrušila. Konkrétně uvádějí: všechny (63,63%) a domácí vězení (18,18%). U této otázky jsme se zaměřili i na skupinu lidí, kteří uvedli, že nesouhlasí s ukládáním alternativních trestů, ale zároveň uvedla, že by alternativní tresty nezrušila. Takových bylo 16,6% z celkového počtu 20 lidí. Zde v rámci jejich názorů dochází k rozporu.

Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 16: Kdybyste měli možnost, zrušili byste alternativní tresty?

Otázka č. 17: Kdybyste měli možnost, zavedli byste jinou formu trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty?

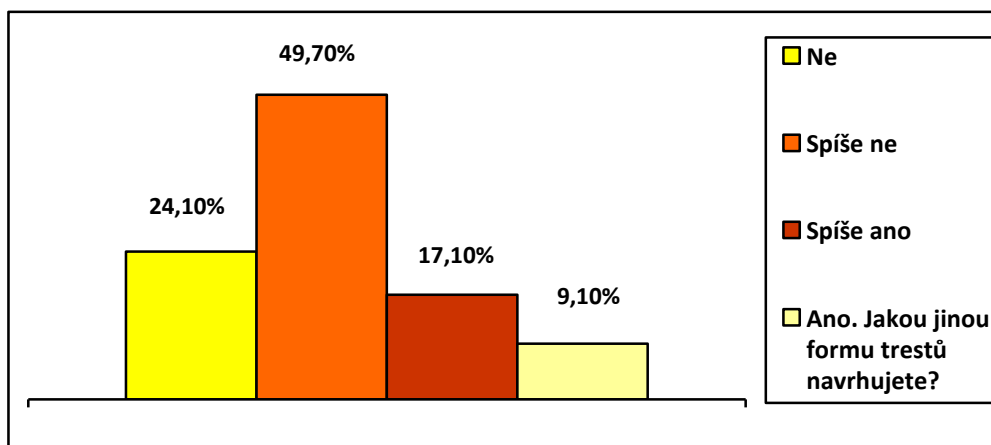
Většina dotázaných odpovídá na otázku negativně. Kdyby měli možnost, nezavedli by jinou formu trestů než je trest odnětí svobody a alternativní tresty. Tyto dvě formy trestání v České republice považuje tedy laická veřejnost za dostačující.

V této otázce byl dán respondentům prostor k vyjádření vlastního konkrétního názoru na vytvoření jiné formy trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty. Výsledky zpracování těchto odpovědí vypadají následovně.

Celkově tuto možnost zvolila 94 lidí. Od tohoto počtu se odvíjí další vyhodnocování. Nejvyšších počtů dosáhl dotazovanými navrhovaný trest smrti, který navrhlo 40,42%. S 21,28% následovaly fyzické tresty a fyzické práce 12,77%. Mezi čteněji vyskytované řadíme i nucené práce, které navrhlo 7,45% respondentů. V rámci fyzických trestů byly často navrhovanými galeje, pranýř a sekání rukou či jiných končetin.

Pro příklad uvádíme některé autentické odpovědi: Na 5 let poslat na práci na Sibiř; obnovení trestu smrti; veřejné zostuzení jako ve středověku, např. pranýř, spouštění v koši do vody...; úřad kata; propojení trestu odnětí svobody a alternativními tresty; stanovenou měsíční částku vyplácenou poškozenému; veřejné lynčování; rozšíření portfolia alternativních trestů o nucené práce těžšího kalibru; trest smrti; fyzické tresty – bičování, sekání končetin, elektrické křeslo, lámání v kole; práce jak za komunistů (uranové doly) aj.

Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 17: Kdybyste měli možnost, zavedli byste jinou formu trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty?

Otázka č. 18: Máte Vy sami nebo někdo ve Vašem okolí osobní zkušenost s alternativními tresty?

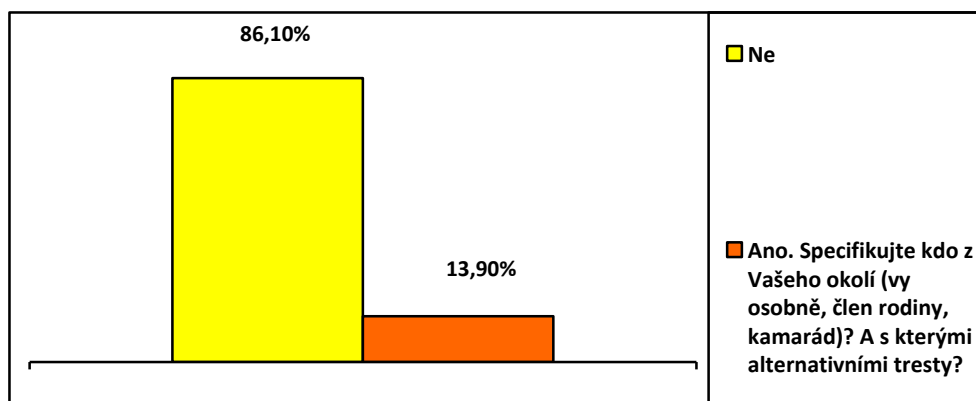
Většina (86,10%) dotázaných nemá osobní zkušenost s alternativními tresty. Což může poukazovat na nízkou míru ukládání alternativních trestů.

Na možnost individuální odpovědi, s kterými alternativními tresty se respondenti setkali a koho se tyto tresty týkaly, zareagovalo 13,9%. Mezi nejčastější odpovědi patří setkání s alternativním trestem: obecně prospěšných prací (32,64%) a veřejně prospěšné práce

(18,06%), které však nejsou alternativním trestem. Další častěji se objevující alternativní trest v odpovědích, je zákaz činnosti (9,72%), trest domácího vězení (4,86%) a peněžitý trest (4,86%). Výsledky poukazují, jak již bylo řečeno, že trest obecně prospěšných prací je nejvíce ukládaným trestem z alternativních trestů.

S alternativními tresty se respondenti setkali prostřednictvím následně uvedeného: zaměstnání (40,97%), kamarád/známý (28,47%) a spoluobčan (14,4%). Osobně se s alternativními tresty setkalo 2,78%. Nejvíce uváděným bylo zaměstnání. Tito respondenti také uváděli, že se jednalo o tresty obecně prospěšných prací a veřejně prospěšné práce, které v rámci jejich organizace vykonávaly jiné osoby.

Graf 20: Vyhodnocení otázky č. 18: Máte Vy sami nebo někdo ve Vašem okolí osobní zkušenost s alternativními tresty?

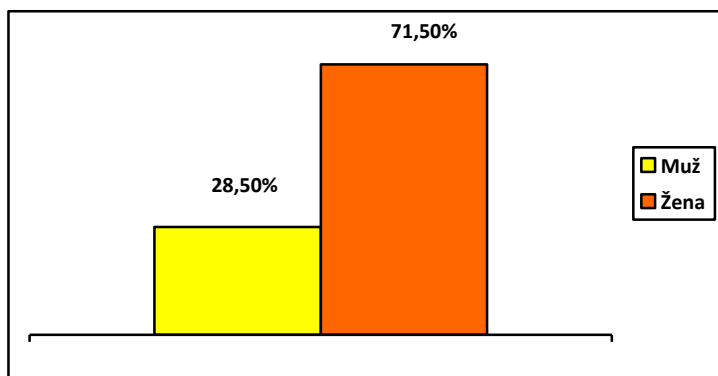

6.4 Otázky týkající se demografie respondentů

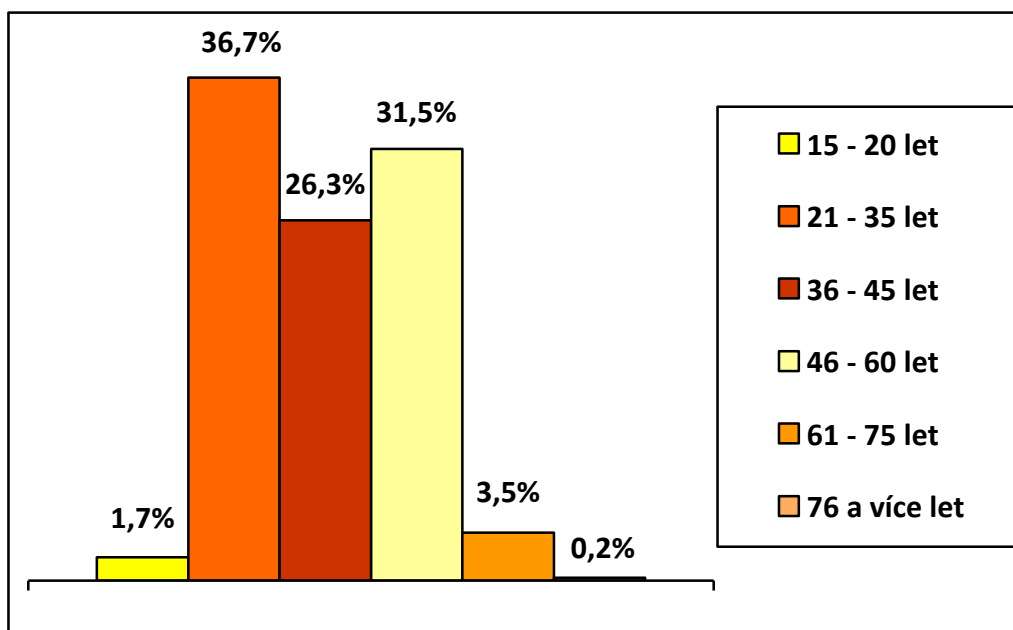
Otázky týkající se demografie vyplnilo 100% respondentů.

Otázka č. 19: Pohlaví

Nejvíce respondentů bylo zastoupeno ženami. Z tohoto výsledku lze uvažovat o větším zájmu žen o danou problematiku.

Graf 21: Vyhodnocení otázky č. 19: Pohlaví**Otázka č. 20: Věk**

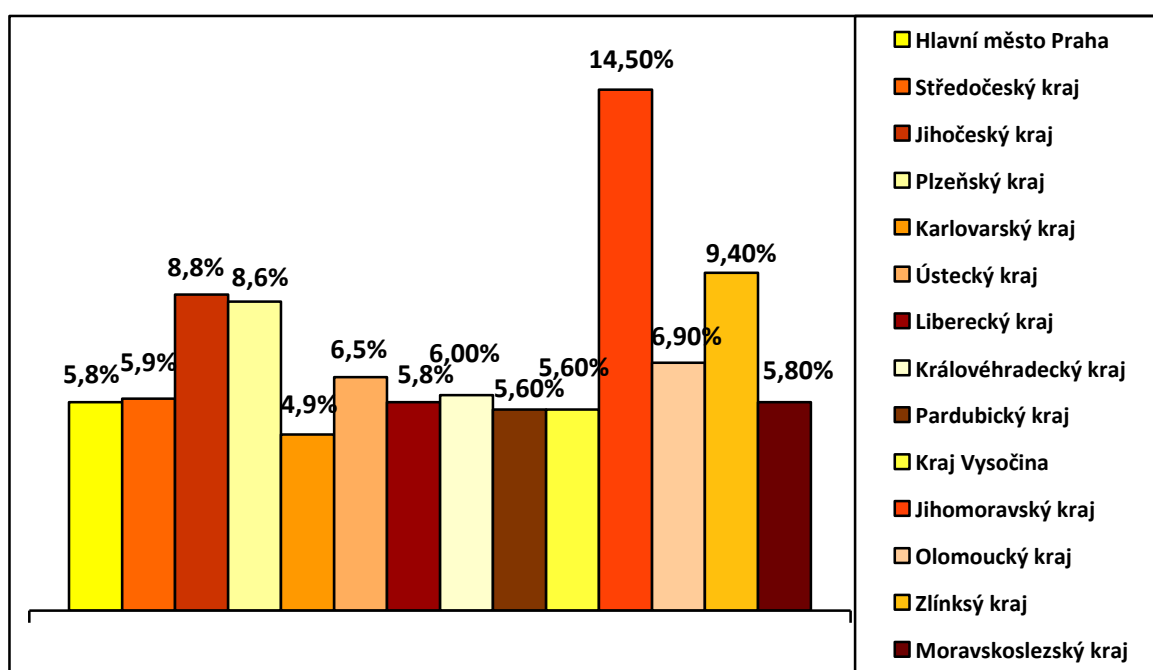
Zastoupeny byly všechny věkové kategorie. Nejvíce respondentů bylo získáno ve věkové kategorii 21 – 35 let. Naopak nejméně ve věku 76 a více let, 15 – 20 let a 61 – 75 let. Nejvíce zastoupená věková skupina je stále v aktuálním děním, ať se již realizuje prostřednictvím zaměstnání či v jiných oblastech. Nejméně demograficky zastoupené skupiny jsou již naopak mimo pracovní proces nebo do něj ještě nenastoupili, neznají či se nezajímají o oblast alternativních trestů. Nejméně respondentů bylo z věkové kategorie 76 let a více. To lze odvozovat od nevyužívání moderních technologií jako je internet, kterým byl dotazník rozesílán.

Graf 22: Vyhodnocení otázky č. 20: Věk

Otázka č. 21: Ve kterém kraji žijete?

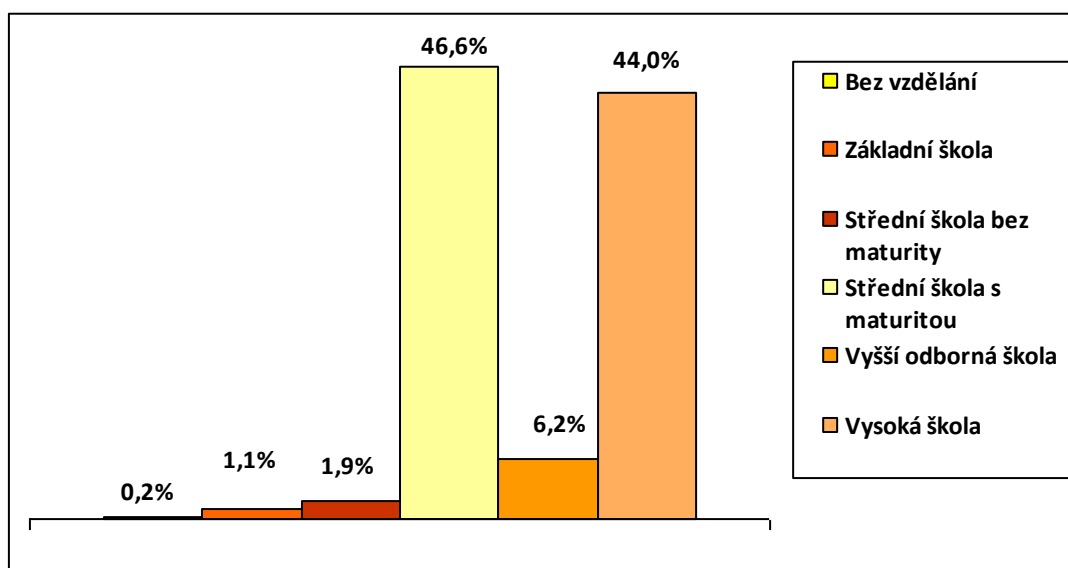
Každý z krajů je zastoupen alespoň 50 respondenty. Nejvíce se dotazník rozšířil po jihomoravském kraji, kde se zdá, že je téma pro respondenty atraktivní.

Dotazník byl vyplňován občany České republiky i z jiných států jako jsou: Brazílie (1 osoba), Francie (1 osoba), Itálie (1 osoba), Rakousko (1 osoba), Slovensko (1 osoba), USA (2 osoby), Malta (4 osoby), Německo (18 osob) a Velká Británie (19 osob).

Graf 23: Vyhodnocení otázky č. 21: Ve kterém kraji žijete?**Otázka č. 22: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.**

Nejvíce se dotazník rozšířil mezi absolventy středních škol s maturitou a vysokých škol. V rámci absolventů vysokých škol lze počítat alespoň s minimální znalostí alternativních trestů, zřejmě proto se k této problematice vyjádřilo vysoké procento. Absolventi středních škol s maturitou mohou právě nyní studovat vysokou školu, kde se o alternativních trestech dozvěděli, a zřejmě proto využili možnosti vyjádřit se k této oblasti.

Graf 24: Vyhodnocení otázky č. 22: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.

6.5 Vyhodnocení výzkumných otázek

Má laická veřejnost dostatek informací o alternativních trestech?

(Otázky v dotazníku: 3. Informace o alternativních trestech jste získali prostřednictvím;
4. Dostává se k Vám dostatek informací o alternativních trestech?)

Z vyhodnocení výsledků výzkumu vyplývá, že se laické veřejnosti spíše nedostává dostatek informací o alternativních trestech. Většina respondentů udává, že jim není zprostředkován dostatek informací (54,4% záporně odpovídajících).

Jestliže se odpovídající již setkali s pojmem alternativní trest, tak prostřednictvím televize (30,1%).

Z těchto výsledků usuzujeme, že se veřejnosti nedostává dostatek informací o alternativních trestech a to zejména proto, že média interpretují pouze jednostranné informace. Tak je tomu hlavně v případě alternativního trestu domácího vězení, který je v médiích často diskutován. V souvislosti s tímto trestem se hovoří pouze o nákladech na pronájem elektronických náramků.

Ve výsledcích se promítá i to, že se alternativní tresty pachatelům trestných činů nad 18 let ukládají méně často a za méně závažné trestné činy, než je tomu u trestu odnětí svobody. Proto nejsou tolik atraktivní pro média.

Souhlasí laická veřejnost s ukládáním alternativních trestů?

(Otázka v dotazníku: 6. Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?)

Pro tuto otázku byly záměrně zvoleny pouze dvě jasné odpovědi. Respondenti mohli vybírat z odpovědi „ano“ a „ne“. Celých 97,1% dotázaných souhlasí s ukládáním alternativních trestů a 2,9% je proti ukládání těchto trestů.

Z odpovědí, kde respondenti měli možnost odpovědět vlastními slovy, vyplývá, že záporné odpovědi na tuto otázku se objevují hlavně z jednoho důvodu. Považují alternativní tresty za neefektivní, zbytečné a příliš solidární s pachateli trestných činů.

Jaká je znalost laické veřejnosti jednotlivých alternativních trestů?

(Otázky v dotazníku: 1. Setkali jste se někdy s pojmem alternativní trest? 2. Po přečtení uvedené definice alternativního trestu soudíte. 5. Používají se alternativní tresty v České republice? 7. V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy)

Přes devět set (89,4%) respondentů se setkala s pojmem alternativní trest. Z tohoto počtu však pouze 413 (39,8%) respondentů usoudila po přečtení definice pojmu alternativní trest, že pojem znala dobře. U otázky č. 2 nejvyšších hodnot dosáhla odpověď „povědomí o alternativním trestu jsem měl/a“, konkrétně 56%.

Na otázku, zda se alternativní tresty používají v České republice, odpověděla většina 96,1% správně, tedy ano.

V otázce č. 7 byl respondentům k dispozici celý výčet alternativních trestů, kde měli posoudit, do jaké míry jsou jim jednotlivé tresty známy. Laická veřejnost je dle výsledků výzkumu nejvíce obeznána (73,99%) s trestem obecně prospěšných prací. Tento alternativní trest je obecně nejvíce známým a nejvíce používaným. Trest domácího vězení (53,76%), peněžitý trest (53,56%), zákaz činnosti (53,28%) a zákaz pobytu (51,73%) jsou poloviční většině respondentů známy. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce zná poloviční menšina respondentů, tedy 42,49%. Stejně je tomu tak u alternativního trestu vyhoštění, kde 41,33% respondentů vybrala možnost, že tento trest zná. U ostatních trestů však jistota a znalost dotázaných klesá. Povědomí o propadnutí majetku má 35,84%, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty 35,55%, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání 29,71% a ztráta vojenské hodnosti 28,71%.

Z výše uvedených hodnot lze usoudit, že laická veřejnost má povědomí o alternativních trestech nebo alternativní tresty, jako obecný pojem zná dobře. Také dle otázky č. 5 téměř každý z dotázaných ví, že alternativní tresty se v České republice využívají. U jednotlivých trestů se také potvrdilo, že laická veřejnost tresty zná nebo o nich má povědomí. Z těchto hodnot usuzujeme, že poloviční většina dotázaných má dobrou znalost alternativních trestů.

Jaký je názor laické veřejnosti na trestající funkci alternativních trestů v porovnání s trestem odnětí svobody?

(Otázky v dotazníku: 9. Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Porovnejte v následující tabulce, co je podle Vašeho názoru účinnější. Zda alternativní trest, nebo trest odnětí svobody (do 5 let).)

V otázce na trestající funkci alternativních trestů a trestu odnětí svobody respondenti porovnávali tyto tresty mezi sebou. Trestající funkce byla kvůli upřesnění rozdělena na následující oblasti. Jako dostatečné potrestání pachatele označilo 51,16% respondentů za efektivnější trest odnětí svobody (do 5 let). Stejně tomu bylo v oblasti zamezení recidivy – opětovného páchaní trestné činnosti, kdy 65,13% zvolila trest odnětí svobody. Alternativní tresty v rámci trestající funkce volila laická veřejnost účinnějšími v oblastech plnění podmínek trestu (60,89%) a výchovný vliv na ostatní členy společnosti (59,34%).

Z hodnot vyplývá, že laická veřejnost uvažuje o trestu odnětí svobody jako o přísnějším, který je efektivní v oblasti potrestání pachatele a jeho nápravy. Alternativní trest dle výsledků působí snáze v oblasti plnění podmínek trestu. Ve výchovném vlivu i na ostatní členy společnosti převládá alternativní trest, což je v kontrastu se související oblastí dostatečného potrestání pachatele, kde jako efektivnější byl volen trest odnětí svobody.

Jaký je názor laické veřejnosti na resocializační funkci alternativních trestů v porovnání s trestem odnětí svobody?

(Otázky v dotazníku: 10. Porovnejte v tabulce možnosti resocializace (znovu začlenění se do společnosti). Vyberte, podle Vašeho názoru, ve které oblasti lépe působí alternativní trest a ve které trest odnětí svobody (do 5 let).)

V oblasti resocializace výrazně převládá alternativní trest nad trestem odnětí svobody (do 5 let). Respondenti posuzovali oblasti: udržení či znovunavázání vztahů s rodinou

(96,91%), udržení či znovunavázání vztahů s okruhem přátel (96,51%), nalezení zaměstnání (97,38%), zapojení se do společenského, kulturního života (96,40%), řádné placení pohledávek (70,02%) a vedení řádného života (81,19%).

Laická veřejnost dle vyhodnocení výsledků považuje alternativní tresty za efektivnější v oblasti resocializace. V této oblasti jsou alternativní tresty obecně považovány i odborníky za efektivnější, hlavně díky nepřerušným sociálním vazbám během výkonu alternativních trestů.

Jak vnímá laická veřejnost osoby ve výkonu alternativního trestu domácího vězení v porovnání s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody?

(Otázka v dotazníku: 11. Jak hodnotíte osoby ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s lidmi ve výkonu alternativního trestu domácího vězení?)

V otázce na vnímání osob ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s osobami ve výkonu trestu domácího vězení byla použita čtyř bodová škála. Nadpoloviční počet respondentů zvolil odpověď „spíše negativně“ (61,4%).

Na základě vyhodnocení odpovědí soudíme, že alternativní trest domácího vězení umožňuje snazší resocializaci. Zde můžeme potvrdit výsledky otázky č. 10. Posuzování osob po výkonu jednoho z alternativních trestů souvisí s resocializací. Pokud je vnímání těchto osob spíše kladné, je umožněna snazší resocializace.

Jaký je názor laické veřejnosti na roli alternativních trestů v rámci přeplněných věznic a finanční náročnosti v souvislosti s trestem odnětí svobody?

(Otázky v dotazníku: 12. Jsou, dle Vašeho názoru, alternativní tresty řešením problému přeplněných věznic? 13. Je, dle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladné než výkon trestu odnětí svobody?)

Alternativní tresty považuje za řešení přeplněných věznic celých 75 % dotázaných (24,4% „ano“, 50,6% „spíše ano“).

Výkon alternativních trestů považuje za méně nákladné než trest odnětí svobody 89,3% (51,5% „ano“, 37,8% „spíše ano“).

Laická veřejnost tedy považuje alternativní tresty jako řešení přeplněných věznic a finanční úlevu oproti trestu odnětí svobody.

Jaká je názorovost laické veřejnosti na alternativní tresty?

(Otázky v dotazníku: 8. Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? 14. Mělo by být, dle Vašeho názoru, ukládáno více druhů alternativních trestů? 15. Považujete alternativní tresty za zbytečné? Tedy lze dosáhnout stejných účinků jinými metodami, jako je například trest odnětí svobody? 16. Kdybyste měli možnost, zrušili byste alternativní tresty?)

V rámci obecné efektivity se jeví dle výsledků jednotlivé alternativní tresty méně efektivní pro laickou veřejnost než trest odnětí svobody. Obecně jsou ale výsledky na škále ano, spíše ano, spíše ne a ne vyrovnané.

Počet druhů alternativních trestů by měl být dle laické veřejnosti spíše vyšší.

Alternativní tresty nepovažuje za zbytečné 88,1% respondentů (49,3% „spíše ne“, 38,8% „ne“) a 64% respondentů by tyto tresty nezrušila, kdyby se naskytla příležitost.

Laická veřejnost má v zásadě pozitivní přístup k alternativním trestům a to se odráží i v jejich názorech.

Jakou jinou formu trestání kromě alternativních trestů a trestu odnětí svobody navrhuje laická veřejnost?

(Otázka v dotazníku: 17. Kdybyste měli možnost, zavedli byste jinou formu trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty?)

V tomto případě byli dotazovaní značně radikální. Mezi nejčastěji navrhovanou jinou formu trestů je udáván trest smrti (40,42%). Druhým nejčastěji se objevujícími jsou fyzické tresty (21,28%), následované fyzickou prací (12,77%) a nucenými pracemi (7,45%). Celkově jiné formy trestů než jsou alternativní tresty a trest odnětí svobody navrhlo 94 dotázaných.

Má laická veřejnost osobní zkušenost s alternativními tresty?

(Otázka v dotazníku: 18. Máte Vy sami nebo někdo ve Vašem okolí osobní zkušenost s alternativními tresty?)

S alternativními tresty má zkušenost 13,9% respondentů (144 osob). Nejvíce se oslovená laická veřejnost setkává a alternativním trestem obecně prospěšných prací (32,64%). Co ovšem je považováno za problém, je záměna obecně prospěšných prací za veřejně

prospěšné práce, které uvedlo 18,06% respondentů. V případě veřejně prospěšných prací se nejedná o alternativní trest, ale o zprostředkování práce nezaměstnaným na úřadech práce. Touto záměnou mohlo dojít ke zkreslení výsledků.

Další alternativní trest, který byl často uváděn, je zákaz činnosti (9,72%). Následuje peněžitý trest (4,86%) a trest domácího vězení (4,86%).

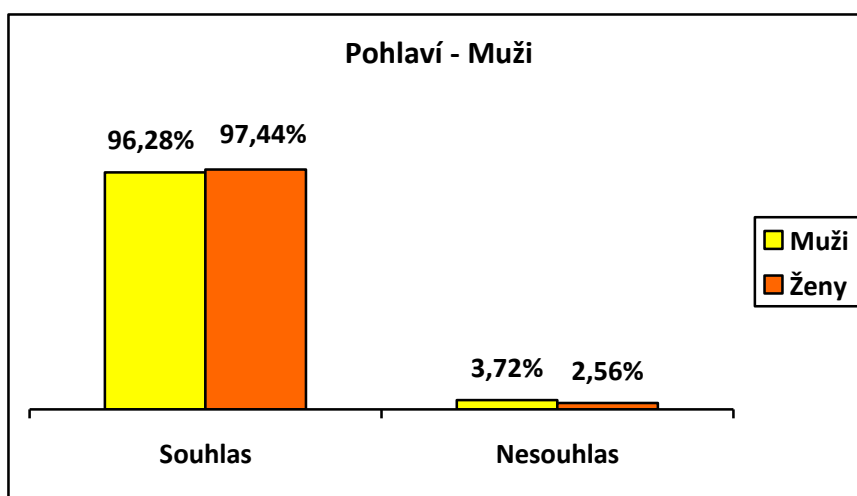
Dotázaní nejčastěji uvádí, že se s alternativními tresty setkali prostřednictvím zaměstnání (40,97%) a prostřednictvím známého/kamaráda (28,47%). Dále to byli spoluobčané (14,4%), člen rodiny (4,17%) a osobně (2,78%).

Mají vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů faktory, jako jsou věk, pohlaví, vzdělání nebo kraj pobytu respondentů?

(Otázky v dotazníku: 6. Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů? 19. Pohlaví; 20. Věk; 21. Ve kterém kraji žijete? 22. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání)

Graf 25: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů pohlaví respondentů?

Respondentů žen bylo o značné množství více než respondentů mužů. Přesto však tvrdíme, že souvislost mezi pohlavím a vyslovením souhlasu s alternativními tresty je minimální.

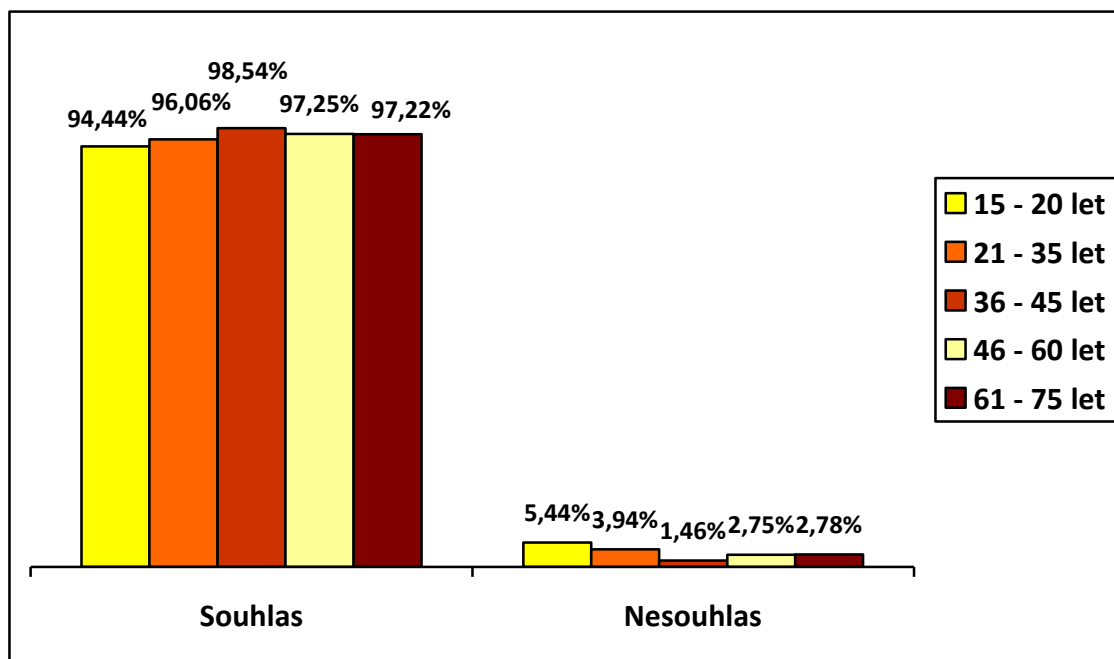

Graf 26: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů věk respondentů?

Z grafů a zaznamenaných výsledku lze soudit, že nejsou významné rozdíly mezi věkovými kategoriemi. Vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů tedy neovlivňuje věk respondentů.

Věková kategorie 76 a více let, která není graficky znázorněna, dosáhla stoprocentních hodnot v rámci vyslovení souhlasu.

Protože každá věková kategorie je zastoupena značně rozlišným počtem respondentů, výsledky mohou být zkreslené.

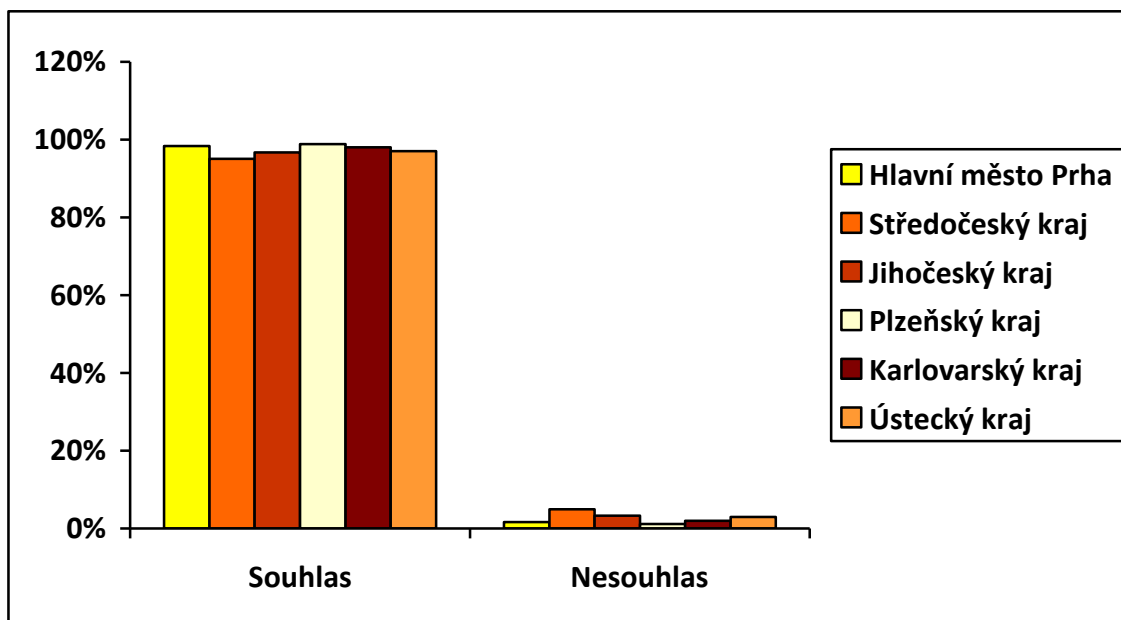

Graf 27: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů kraj pobytu respondentů? Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj

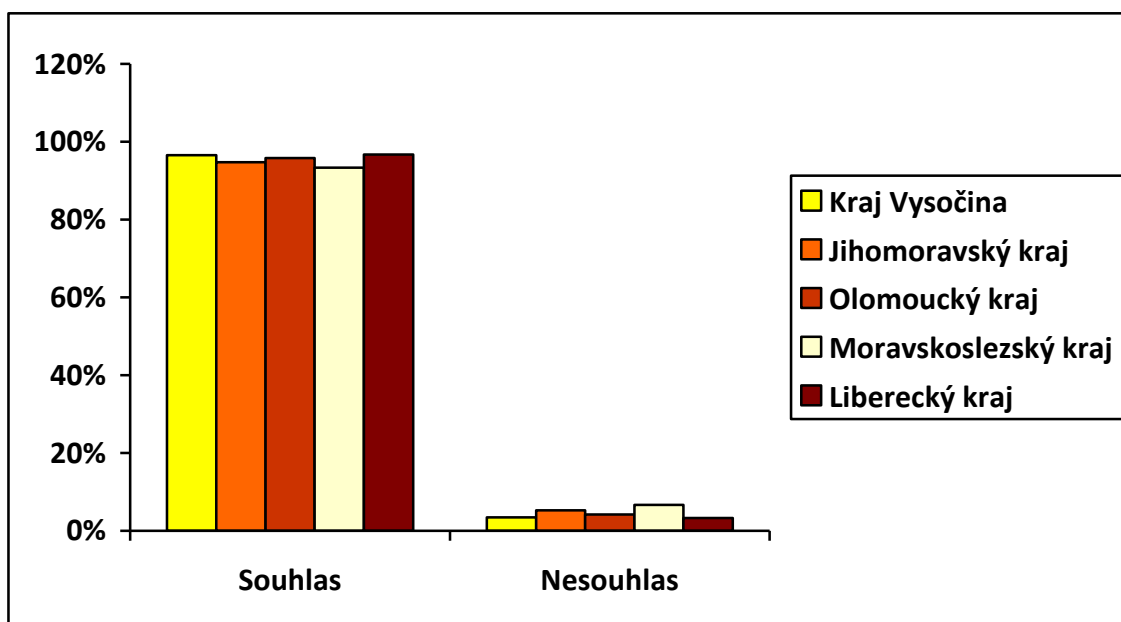
Dle výsledků zaznamenaných ve vytvořených grafech soudíme, že nejsou významné rozdíly mezi jednotlivými kraji v rámci vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů.

Vyšší procenta vyjadřující nesouhlas (6,7%) s ukládáním alternativních trestů lze pozorovat v Moravskoslezském kraji.

Královéhradecký kraj, Pardubický kraj a Zlínský kraj, které nejsou graficky znázorněné, dosahují stoprocentních hodnot v rámci souhlasu s ukládáním alternativních trestů. Výsledky mohou být zkreslené rozdílnými počty respondentů zastupujících jednotlivé kraje.

Graf 28: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů kraj pobytu respondentů? Kraj Vysočina, Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj, Liberecký kraj

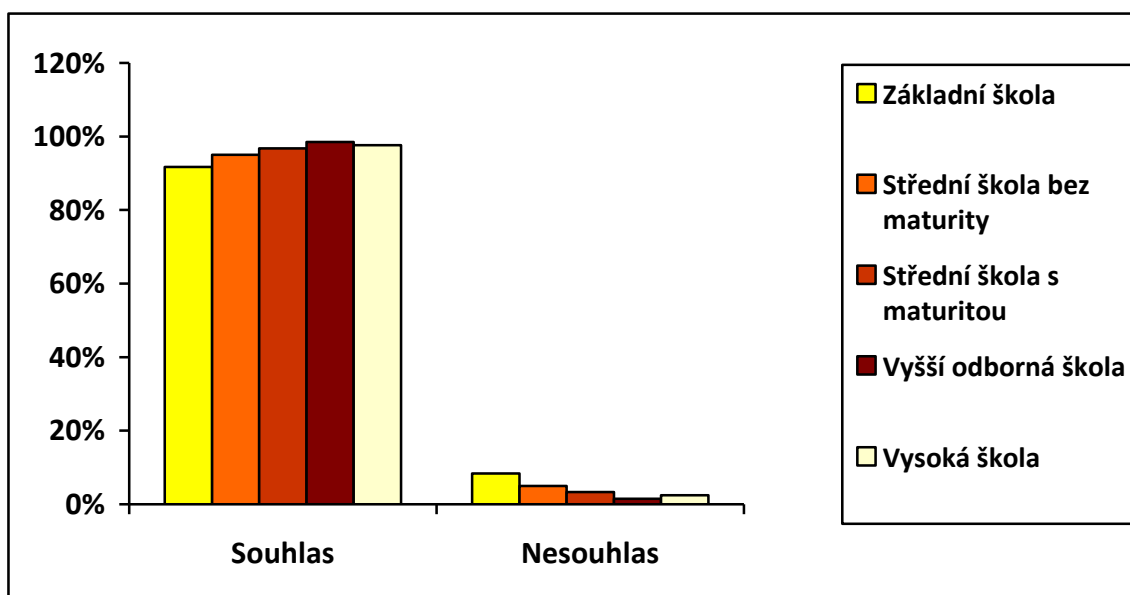

Graf 29: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů vzdělání respondentů?

Souvislost mezi vzděláním respondentů a vyslovením souhlasu s alternativními tresty, dle výše uvedených grafů, nebyla prokázána.

Kategorie „bez vzdělání“, která není graficky znázorněna, dosahuje stoprocentních hodnot v rámci souhlasu s ukládáním alternativních trestů.

Výsledek mohl být zkreslen výrazně rozdílným zastoupením respondentů v jednotlivých kategoriích.

6.6 Vyhodnocení hypotézy

Pro náš výzkum jsme si stanovili hypotézy, které mají určit, zda existuje vztah mezi názorem laické veřejnosti na dostatek zprostředkovaných informací o alternativních trestech a názor laické veřejnosti na zbytečnost alternativních trestů. Tyto oblasti jsou vyjádřeny v otázkách č. 4: Dostává se k Vám dostatek informací? a č. 15: Považujete alternativní tresty za zbytečné?

H_0 : Mezi názory na dostatek informací a názory na zbytečnost alternativních trestů není závislost.

H_A : Mezi názory na dostatek informací a názory na zbytečnost alternativních trestů je závislost.

Pro vyhodnocení hypotézy jsme zvolili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku z důvodu potřeby porovnat dva jevy, které byly získány nominálním měřením.

Tab. 1: Vyhodnocení hypotézy

Vypočítaná hodnota χ^2	43,377
Stupeň volnosti f	9
Hladina významnosti	0,05
Kritická hodnota testového kritéria	16,919

Dle uvedených hodnot odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Mezi odpověďmi na uvedené otázky tedy existuje statisticky významná souvislost. Z toho usuzujeme, že dostatek (resp. nedostatek) informací o alternativních trestech souvisí s názorem o zbytečnosti alternativních trestů.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Zvolení následujících doporučení pro praxi, vychází zejména z individuálního vyhodnocení dat a výsledků, které jsme tímto výzkumem získali.

Pro řešení zmiňované problematiky a jako doporučení pro praxi navrhuje například vznik a pořádání vzdělávacích programů v rámci oblasti alternativních trestů. Vzdělávací programy by mohly být realizovány prostřednictvím televizních programů, sociálních sítí či neziskových organizací.

Dále považujeme za přínos vznik komunity či organizace osob, které mají osobní zkušenosti s alternativními tresty. Zde by mohli být sdělovány a sdíleny vlastní zkušenosti s výkonem alternativních trestů. Bylo by také vhodné uvedenou organizací či komunitou pořádat besedy s odsouzenými k alternativním trestům (popřípadě i s osobami po výkonu trestu odnětí svobody). Touto cestou by tak docházelo ke sdílení informací a zkušeností s veřejností, prostřednictvím jiných prostředků než masmédií.

Hlavní význam má, co by sama veřejnost zvolila, jako formu možného získání dalších informací o alternativních trestech. V tomto směru doporučujeme uskutečnit výzkum, který by se zaměřoval na získání potřebných informací.

ZÁVĚR

Vytvořením bakalářské práce jsme zjistili, že definovat pojem alternativní trest je poměrně problematické. Stejně je tomu tak v definování trestů, které jsou považovány za alternativní, protože názory odborníků se v této oblasti liší.

Teoretická část si kladla za cíl zejména obeznámení či přiblížení čtenářů k pojmům souvisejícím s alternativními tresty, seznámení se samotnými druhy jednotlivých alternativních trestů a také s činností probační a mediační služby, která v souvislosti s těmito tresty zastává významnou roli.

Výzkumem jsme zjistili, že ačkoliv drtivá většina laické veřejnosti má povědomí nebo základní znalosti o alternativních trestech, považuje informace, kterým se jim dostává za nedostačující a někdy i matoucí, což soudíme z často protichůdných odpovědí respondentů. Také jsme zjistili, že (ač malé procento 3,9%) někteří z laické veřejnosti neví, že by se alternativní tresty používaly v České republice. I tato informace je pro výzkum významná. Problematika, na kterou jsme chtěli výzkumem poukázat, se potvrdila.

Předpokládáme, že v budoucnu budou alternativní tresty více rozšířeny. Například trest domácího vězení by měl dosáhnout vyšší úrovně ukládání díky zavedení elektronického monitoringu. To by mohlo mít za příčinu zvýšení informací, které může dostávat laická veřejnost o alternativních trestech. Nutné je také přihlédnout k faktu, že některé z alternativních trestů v České republice jsou stále ve fázi vývoje.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČERNÍKOVÁ, Vratislava et al, 2008. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-138-0.
- [2] CHRÁSTKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [3] FÁBRY, Anton a Ivan NOVÁK, 1995. *Základy penologie*. Bratislava: Právnická fakulta univerzity Komenského. ISBN 80-7160-079-2.
- [4] LAZECKÁ, Kateřina. *Postpenitenciární péče a obsahová analýza spisů klientů využívajících služeb sociálních kurátorů* [online]. 2011 [cit. 2014-02-01]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Martin Stanoev. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/254746/pdf_b/>.
- [5] OSMANČÍK, Otakar et al, 1996. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-86008-26-6.
- [6] PŘESLIČKOVÁ, H., R. GAJDOŠ a M. KRUTINA, 2003. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. Informativní brožura pro obce, nevládní organizace a účastníky trestního řízení*. Praha: Český helsinský výbor. ISBN 80-86436-14-4.
- [7] SOCHŮREK, Jan, 2007. *Kapitoly z penologie. Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-203-6.
- [8] ŠČERBA, Filip, 2011. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87212-68-4.
- [9] ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ (eds.), 2010. *Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.
- [10] VĚTROVEC, V., L. NEDOROST, Z. SOVÁK a Z. ADAMCOVÁ, 2002. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-32-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [11] KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/296.pdf>
- [12] ZEMAN, Petr et al. *Názory a postoje občanů v oblasti trestní politiky* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/373.pdf>
- [13] ZEMAN, Petr et al. *Veřejnost a trestní politika* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/388.pdf>
- [14] *Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možností ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací (OPP)* [online]. © 2003 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf
- [15] *Statistická ročenka vězeňské služby České republiky 2012* [online]. © 2012 [cit. 2014-01-11]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf
- [16] *Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce* [online]. © 2002 – 2014 [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-zakazu-vstupu/>

ZÁKONY

- [17] ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *ÚZ. Trestní předpisy*, č. 966. ISBN 978-80-7208-991-8.
- [18] ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, trestní řád. In: *ÚZ. Trestní předpisy*, č. 966. ISBN 978-80-7208-991-8.
- [19] ČESKO. Zákon č. 456 ze dne 11. prosince 2009, trestní řád. In: *ÚZ, Trestní předpisy*, č. 966. ISBN 978-80-7208-991-8.
- [20] ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2000, o probační a mediační službě. In: *ÚZ, Trestní předpisy*, č. 966. ISBN 978-80-7208-991-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OPP Obecně prospěšné práce

VTOS Výkon trestu odnětí svobody

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1: Setkali jste se někdy s pojmem alternativní trest?	41
Graf 2: Vyhodnocení otázky č. 2: Po přečtení uvedené definice alternativního trestu soudíte.	42
Graf 3: Vyhodnocení otázky č. 3: Informace o alternativních trestech jste získali prostřednictvím.....	43
Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 4: Dostává se k Vám dostatek informací o alternativních trestech?	44
Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 5: Používají se alternativní tresty v České republice.	44
Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest, zákaz činnosti, zákaz pobytu, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.	46
Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Vyhoštění, Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, propadnutí majetku, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti.	47
Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Vyhoštění, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, propadnutí majetku, zákaz činnosti, zákaz pobytu, peněžitý trest.....	48
Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest obecně prospěšných prací, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, trest domácího vězení, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti	49
Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Dostatečné potrestání pachatele, plnění podmínek trestu, zamezení recidivy, výchovný vliv i na ostatní členy společnosti	50
Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Udržení či znovunavázání vztahů s rodinou, udržení či znovunavázání vztahů	

s okruhem přátel, nalezení zaměstnání, zapojení se do společenského, kulturního života, řádné placení pohledávek, vedení řádného života	51
Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 6: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?	52
Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 11: Jak hodnotíte osoby ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s lidmi ve výkonu alternativního trestu domácího vězení?	53
Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 12: Jsou, dle Vašeho názoru, alternativní tresty řešením problému přeplněných věznic?	53
Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 13: Je, dle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladné než výkon trestu odnětí svobody?	54
Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 14: Mělo by být, dle Vašeho názoru, ukládáno více druhů alternativních trestů?	55
Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 15: Považujete alternativní tresty za zbytečné? Tedy, lze dosáhnout stejných účinků jinými metodami, jako je například trest odnětí svobody?	55
Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 16: Kdybyste měli možnost, zrušili byste alternativní tresty?	56
Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 17: Kdybyste měli možnost, zavedli byste jinou formu trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty?	57
Graf 20: Vyhodnocení otázky č. 18: Máte Vy sami nebo někdo ve Vašem okolí osobní zkušenost s alternativními tresty?	58
Graf 21: Vyhodnocení otázky č. 19: Pohlaví	59
Graf 22: Vyhodnocení otázky č. 20: Věk	59
Graf 23: Vyhodnocení otázky č. 21: Ve kterém kraji žijete?	60
Graf 24: Vyhodnocení otázky č. 22: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.	61
Graf 25: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů pohlaví respondentů?	66
Graf 26: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů věk respondentů?	67
Graf 27: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů kraj pobytu respondentů? Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj	67

Graf 28: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů kraj pobytu respondentů? Kraj Vysočina, Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj, Liberecký kraj.....	68
Graf 29: Vyhodnocení výzkumné otázky: Má vliv na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů vzdělání respondentů?	69

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Vyhodnocení hypotézy	70
Tab. 2: Vyhodnocení otázky č. 1: Setkali jste se někdy s pojmem alternativní trest?	95
Tab. 3: Vyhodnocení otázky č. 2: Po přečtení uvedené definice alternativního trestu soudíte.	95
Tab. 4: Vyhodnocení otázky č. 3: Informace o alternativních trestech jste získali prostřednictvím.....	96
Tab. 5: Vyhodnocení otázky č. 4: Dostává se k Vám dostatek informací o alternativních trestech?.....	96
Tab. 6: Vyhodnocení otázky č. 5: Používají se alternativní tresty v České republice.	97
Tab. 7: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest domácího vězení.....	97
Tab. 8: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest obecně prospěšných prací.....	97
Tab. 9: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Propadnutí majetku.....	98
Tab. 10: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Peněžitý trest.....	98
Tab. 11: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	99
Tab. 12: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Zákaz činnosti.....	99
Tab. 13: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Zákaz pobytu	100
Tab. 14: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.....	100
Tab. 15: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání.....	101

Tab. 16: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Ztráta vojenské hodnosti.....	101
Tab. 17: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Vyhoštění.....	102
Tab. 18: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest domácího vězení.....	102
Tab. 19: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest obecně prospěšných prací	103
Tab. 20: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Propadnutí majetku	103
Tab. 21: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Peněžitý trest	104
Tab. 22: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.....	104
Tab. 23: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Zákaz činnosti	105
Tab. 24: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Zákaz pobytu	105
Tab. 25: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	106
Tab. 26: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání.....	106
Tab. 27: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Ztráta vojenské hodnosti	107
Tab. 28: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Vyhoštění.....	107

Tab. 29: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Dostatečné potrestání pachatele	107
Tab. 30: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Plnění podmínek trestu	108
Tab. 31: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Zamezení recidivy – opětovné páchání trestné činnosti	108
Tab. 32: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Výchovný vliv i na ostatní členy společnosti	108
Tab. 33: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Udržení či znovunavázání vztahů s rodinou.....	109
Tab. 34: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Udržení či znovunavázání vztahů s okruhem přátel.....	109
Tab. 35: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Nalezení zaměstnání.....	109
Tab. 36: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Zapojení se do společenského, kulturního života.....	110
Tab. 37: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Řádné placení pohledávek.....	110
Tab. 38: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Vedení řádného života.....	110
Tab. 39: Vyhodnocení otázky č. 6: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?	111
Tab. 40: Vyhodnocení otázky č. 11: Jak hodnotíte osoby ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s lidmi ve výkonu alternativního trestu domácího vězení?	111
Tab. 41: Vyhodnocení otázky č. 12: Jsou, dle Vašeho názoru, alternativní tresty řešením problému přeplněných věznic?	111
Tab. 42: Vyhodnocení otázky č. 13: Je, dle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladné než výkon trestu odnětí svobody?	112
Tab. 43: Vyhodnocení otázky č. 14: Mělo by být, dle Vašeho názoru, ukládáno více druhů alternativních trestů?	112
Tab. 44: Vyhodnocení otázky č. 15: Považujete alternativní tresty za zbytečné? Tedy, lze dosáhnout stejných účinků jinými metodami, jako je například trest odnětí svobody?.....	113

Tab. 45: Vyhodnocení otázky č. 16: Kdybyste měli možnost, zrušili byste alternativní tresty?	113
Tab. 46: Vyhodnocení otázky č. 17: Kdybyste měli možnost, zavedli byste jinou formu trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty?	114
Tab. 47: Vyhodnocení otázky č. 18: Máte Vy sami nebo někdo ve Vašem okolí osobní zkušenost s alternativními tresty?	114
Tab. 48: Vyhodnocení otázky č. 19: Pohlaví	114
Tab. 49: Vyhodnocení otázky č. 20: Věk.....	115
Tab. 50: Vyhodnocení otázky č. 21: Ve kterém kraji žijete?.....	115
Tab. 51: Vyhodnocení otázky č. 22: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.	116

SEZNAM PŘÍLOH

P1: DOTAZNÍK

P2: TABULKY ČETNOSTÍ

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Informovanost a význam alternativních trestů pro laickou veřejnost

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Tomas Bata University in Zlín

Dotazníkové šetření

Dobrý den, jmenuji se Lenka Honová a studuji 3. ročník oboru Sociální pedagogika fakulty humanitních studií na univerzitě T. Bati ve Zlíně. Ráda bych Vás požádala o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká alternativních trestů. Dotazník je zcela anonymní a zabere Vám nanejvýš pět minut. Tento dotazník je klíčový pro výzkum informovanosti a významu alternativních trestů pro laickou veřejnost.

1) Setkali jste se někdy s pojmem *alternativní trest*?

Ano

Ne

V širším slova smyslu, lze alternativní tresty chápat jako všechny tresty, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody. Jsou to tedy ty tresty, které vykonává odsouzený na svobodě. Při výkonu alternativních trestů je zajištěn dohled probačního úředníka, který dohlíží na plnění podmínek výkonu trestu na svobodě.

Alternativními tresty jsou: tresty domácího vězení, tresty obecně prospěšných prací, propadnutí majetku, peněžité trest, propadnutí věci a jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, tresty zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti a vyhoštění.

2) Po přečtení uvedené definice alternativního trestu soudíte, že:	
Pojem alternativní trest jsem znal/a dobře	
Povědomí o alternativním trestu jsem měl/a	
Pojem alternativní trest jsem dle uvedené definice neznal/a	
Jedná se pro mne o nový pojem	

3) Informace o alternativních trestech jste získali prostřednictvím:	
Televize	
Noviny, časopisy, letáčky	
Rádio	
Internet	
Prostřednictvím jiného člověka	
O alternativních trestech jsem dosud neslyšel/a.	
Jiné:	

4) Dostává se k Vám dostatek informací o alternativních trestech?	
Ano	
Spíše ano	
Spíše ne	
Ne	

5) Používají se alternativní tresty v České republice?	
Ano	
Ne	

6) Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?	
Ano	
Ne	

7) V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy.					
• Znám - jsou mi známa specifika, výkon a omezení trestu. • Spíše znám - Máte o trestu omezené informace. • Nejsem si jist/a • Spíše neznám - Zním pouze samotný pojem/název trestu. • Neznám - Tento trest mi nebyl doposud znám.					
	Znám	Mám o něm povědomí	Nejsem si jist/a	Spíše neznám	Neznám
Trest domácího vězení					
Trest obecně prospěšných prací					
Propadnutí majetku					
Peněžitý trest					
Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty					
Zákaz činnosti					
Zákaz pobytu					

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce					
Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání					
Ztráta vojenské hodnosti					
Vyhoštění					

8) Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest?				
	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Trest domácího vězení				
Trest obecně prospěšných prací				
Propadnutí majetku				
Peněžitý trest				
Propadnutí věci				
Zákaz činnosti				
Zákaz pobytu				
Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce				
Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání				
Ztráta vojenské hodnosti				
Vyhoštění				

9) Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Porovnejte v následující tabulce, co je podle Vašeho názoru účinnější. Zda alternativní trest, nebo trest odnětí svobody (do 5 let).

	Alternativní trest	Trest odnětí svobody (do 5 let)
Dostatečné potrestání pachatele		
Plnění podmínek trestu		
Zamezení recidivy - opětovné páčání trestné činnosti		
Výchovný vliv i na ostatní členy společnosti		

10) Porovnejte v tabulce možnosti resocializace (znovu se začlenění do společnosti). Vyberte dle Vašeho názoru, ve které oblasti lépe působí alternativní trest a ve které trest odnětí svobody (do 5 let).

	Alternativní tresty	Tresty odnětí svobody (do 5 let)
Udržení či znovunavázání vztahů s rodinou		
Udržení či znovunavázání vztahů s okruhem přátel		
Nalezení zaměstnání		
Zapojení se do společenského, kulturního života		
Řádné placení pohledávek		
Vedení řádného života		

11) Jak hodnotíte osoby ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s lidmi ve výkonu alternativního trestu domácího vězení?	
Kladně	
Spíše kladně	
Spíše negativně	
Negativně	

12) Jsou, dle Vašeho názoru, alternativní tresty řešením problému přeplněných věznic?	
Ano	
Spíše ano	
Spíše ne	
Ne	

13) Je, dle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladné než výkon trestu odnětí svobody?	
Ano	
Spíše ano	
Spíše ne	
Ne	

14) Mělo by být, dle Vašeho názoru, ukládáno více druhů alternativních trestů?	
Ne	
Spíše ne	
Spíše ano	
Ano. Jaký jiný alternativní trest navrhuje?	

15) Považujete alternativní tresty za zbytečné? Tedy, lze dosáhnout stejných účinků jinými metodami, jako je například trest odnětí svobody?	
Ano	
Spíše ano	
Spíše ne	
Ne	

16) Kdybyste měli možnost, zrušili byste alternativní tresty?	
Ne	
Spíše ne	
Spíše ano	
Ano. Dle výše uvedeného seznamu alternativních trestů uveďte, které:	

17) Kdybyste měli možnost, zavedli byste jinou formu trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty?	
Ne	
Spíše ne	
Spíše ano	
Ano. Jakou jinou formu trestů navrhuje?	

18) Máte Vy sami nebo někdo ve Vašem okolí osobní zkušenost s alternativními tresty?	
Ne	
Ano. Specifikujte kdo z vašeho okolí (vy osobně, člen rodiny, kamarád)? A s kterými alternativními tresty?	

19) Pohlaví	
Muž	
Žena	

20) Věk	
15 -20 let	
21 - 35 let	
36 - 45 let	
46 - 60 let	

61 - 75 let	
76 a více let	

21) Ve kterém kraji žijete?	
Hlavní město Praha	
Středočeský kraj	
Jihočeský kraj	
Plzeňský kraj	
Karlovarský kraj	
Ústecký kraj	
Liberecký kraj	
Královéhradecký kraj	
Pardubický kraj	
Kraj Vysočina	
Jihomoravský Kraj	
Olomoucký kraj	
Zlínský kraj	
Moravskoslezský kraj	

22) Vaše nejvyšší dosažené vzdělání	
Bez vzdělání	
Základní škola	
Střední škola bez maturity	
Střední škola s maturitou	
Vyšší odborná škola	
Vysoká škola	
Vzdělání v oboru relevantním pro téma výzkumu	

PŘÍLOHA PII: TABULKY ČETNOSTÍ

Tab. 2: Vyhodnocení otázky č. 1: Setkali jste se někdy s pojmem alternativní trest?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	928	89,40
Ne	110	10,60
Celkem	1038	

Tab. 3: Vyhodnocení otázky č. 2: Po přečtení uvedené definice alternativního trestu soudíte.

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Pojem alternativní trest jsem znal/a dobře	413	39,8
Pojem o alternativním trestu jsem měl/a	581	56,0
Pojem alternativní trest jsem dle uvedené definice neznal/a	32	3,1
Jedná se pro mne o nový pojem	12	1,2
Celkem	1038	

Tab. 4: Vyhodnocení otázky č. 3: Informace o alternativních trestech jste získali prostřednictvím.

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Televize	644	30,1
Noviny, časopisy, letáčky	394	18,4
Rádio	185	8,7
Internet	422	19,7
Prostřednictvím jiného člověka	217	10,1
O alternativních trestech jsem dosud neslyšel/a	16	0,7
Jiné	260	12,2
Celkem	2094	

Tab. 5: Vyhodnocení otázky č. 4: Dostává se k Vám dostatek informací o alternativních trestech?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	109	10,5
Spíše ano	365	32,2
Spíše ne	503	48,5
Ne	61	5,9
Celkem	1038	

Tab. 6: Vyhodnocení otázky č. 5: Používají se alternativní tresty v České republice.

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	998	96,10
Ne	40	3,90
Celkem	1038	

Tab. 7: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest domácího vězení

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	558	53,76
Spíše znám	417	40,17
Nejsem si jist/a	24	2,31
Spíše neznám	27	2,60
Neznám	12	1,16
Celkem	1038	

Tab. 8: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest obecně prospěšných prací

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	758	73,99
Spíše znám	255	24,57
Nejsem si jist/a	9	0,87
Spíše neznám	4	0,39
Neznám	2	0,19
Celkem	1038	

Tab. 9: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Propadnutí majetku

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	286	27,55
Spíše znám	372	35,84
Nejsem si jist/a	186	17,92
Spíše neznám	131	12,62
Neznám	63	6,07
Celkem	1038	

Tab. 10: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Peněžitý trest

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	556	53,56
Spíše znám	347	33,43
Nejsem si jist/a	64	6,17
Spíše neznám	48	4,62
Neznám	23	2,22
Celkem	1038	

Tab. 11: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	304	29,29
Spíše znám	369	35,55
Nejsem si jist/a	189	18,21
Spíše neznám	123	11,85
Neznám	53	5,11
Celkem	1038	

Tab. 12: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Zákaz činnosti

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	553	53,28
Spíše znám	335	32,27
Nejsem si jist/a	80	7,71
Spíše neznám	53	5,11
Neznám	17	1,64
Celkem	1038	

Tab. 13: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Zákaz pobytu

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	537	51,73
Spíše znám	364	35,07
Nejsem si jist/a	75	7,23
Spíše neznám	46	4,43
Neznám	16	1,54
Celkem	1038	

Tab. 14: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	441	42,49
Spíše znám	373	35,93
Nejsem si jist/a	89	8,57
Spíše neznám	70	6,74
Neznám	65	6,26
Celkem	1038	

Tab. 15: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	163	16,18
Spíše znám	302	29,09
Nejsem si jist/a	233	22,45
Spíše neznám	201	19,36
Neznám	134	12,91
Celkem	1038	

Tab. 16: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Ztráta vojenské hodnosti

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	218	21,00
Spíše znám	298	28,71
Nejsem si jist/a	199	19,17
Spíše neznám	188	18,11
Neznám	135	13,01
Celkem	1038	

Tab. 17: Vyhodnocení otázky č. 7: V uvedeném výčtu alternativních trestů označte, do jaké míry jsou Vám jednotlivé tresty známy. Vyhoštění

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Znám	429	41,33
Spíše znám	398	38,34
Nejsem si jist/a	105	10,12
Spíše neznám	76	7,32
Neznám	30	2,89
Celkem	1038	

Tab. 18: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest domácího vězení

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	236	22,74
Spíše ano	320	30,83
Spíše ne	343	33,04
Ne	139	13,39
Celkem	1038	

Tab. 19: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest obecně prospěšných prací

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	248	23,89
Spíše ano	308	29,67
Spíše ne	316	30,44
Ne	166	15,99
Celkem	1038	

Tab. 20: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Propadnutí majetku

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	280	26,97
Spíše ano	277	26,69
Spíše ne	293	28,23
Ne	188	18,11
Celkem	1038	

Tab. 21: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Peněžitý trest

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	258	24,86
Spíše ano	308	29,67
Spíše ne	297	28,61
Ne	175	16,86
Celkem	1038	

Tab. 22: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	239	23,03
Spíše ano	295	28,42
Spíše ne	330	31,79
Ne	174	16,76
Celkem	1038	

Tab. 23: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Zákaz činnosti

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	278	26,78
Spíše ano	291	28,03
Spíše ne	314	30,25
Ne	155	14,93
Celkem	1038	

Tab. 24: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Zákaz pobytu

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	272	26,20
Spíše ano	313	30,15
Spíše ne	272	26,20
Ne	181	17,44
Celkem	1038	

Tab. 25: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	285	27,46
Spíše ano	246	23,70
Spíše ne	303	29,19
Ne	204	19,65
Celkem	1038	

Tab. 26: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	188	18,11
Spíše ano	273	26,30
Spíše ne	364	35,07
Ne	213	20,52
Celkem	1038	

Tab. 27: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Ztráta vojenské hodnosti

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	195	18,79
Spíše ano	281	27,07
Spíše ne	351	33,82
Ne	211	20,33
Celkem	1038	

Tab. 28: Vyhodnocení otázky č. 8: Má, dle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest? Vyhoštění

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	307	29,60
Spíše ano	249	24,01
Spíše ne	246	23,72
Ne	235	22,66
Celkem	1038	

Tab. 29: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů? Dostatečné potrestání pachatele

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní tresty	507	48,84
Trest odnětí svobody	531	51,16
Celkem	1038	

**Tab. 30: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů?
Plnění podmínek trestu**

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní tresty	632	60,89
Trest odnětí svobody	406	39,11
Celkem	1038	

**Tab. 31: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů?
Zamezení recidivy – opětovné páchaní trestné činnosti**

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní tresty	362	34,87
Trest odnětí svobody	676	65,13
Celkem	1038	

**Tab. 32: Vyhodnocení otázky č. 9: Jaký je Váš názor na trestající funkci trestů?
Výchovný vliv i na ostatní členy společnosti**

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní tresty	616	59,34
Trest odnětí svobody	422	40,66
Celkem	1038	

Tab. 33: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Udržení či znovunavázání vztahů s rodinou

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní trest	1002	96,91
Trest odnětí svobody	32	3,09
Celkem	1038	

Tab. 34: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Udržení či znovunavázání vztahů s okruhem přátel

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní trest	996	96,51
Trest odnětí svobody	36	3,49
Celkem	1038	

Tab. 35: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Nalezení zaměstnání

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní trest	1003	97,38
Trest odnětí svobody	27	2,62
Celkem	1038	

Tab. 36: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Zapojení se do společenského, kulturního života

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní trest	991	96,40
Trest odnětí svobody	37	3,60
Celkem	1038	

Tab. 37: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Řádné placení pohledávek

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní trest	717	70,02
Trest odnětí svobody	307	29,98
Celkem	1038	

Tab. 38: Vyhodnocení otázky č. 10: Porovnejte v tabulce možnosti resocializace. Vedení řádného života

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Alternativní trest	829	81,19
Trest odnětí svobody	192	18,81
Celkem	1038	

Tab. 39: Vyhodnocení otázky č. 6: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	1008	97,1
Ne	30	2,9
Celkem	1038	

Tab. 40: Vyhodnocení otázky č. 11: Jak hodnotíte osoby ve výkonu trestu odnětí svobody (do 5 let) ve srovnání s lidmi ve výkonu alternativního trestu domácího vězení?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Kladně	33	3,2
Spíše kladně	282	27,2
Spíše negativně	637	61,4
Negativně	86	8,3
Celkem	1038	

Tab. 41: Vyhodnocení otázky č. 12: Jsou, dle Vašeho názoru, alternativní tresty řešením problému přeplněných věznic?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	253	24,4
Spíše ano	525	50,6
Spíše ne	174	16,8
Ne	86	8,3
Celkem	1038	

Tab. 42: Vyhodnocení otázky č. 13: Je, dle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladné než výkon trestu odnětí svobody?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	535	51,5
Spíše ano	392	37,8
Spíše ne	80	7,7
Ne	31	3,0
Celkem	1038	

Tab. 43: Vyhodnocení otázky č. 14: Mělo by být, dle Vašeho názoru, ukládáno více druhů alternativních trestů?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ne	62	6,0
Spíše ne	304	29,3
Spíše ano	625	60,2
Ano. Jaký jiný alternativní trest navrhuje	47	4,5
Celkem	1038	

Tab. 44: Vyhodnocení otázky č. 15: Považujete alternativní tresty za zbytečné? Tedy, lze dosáhnout stejných účinků jinými metodami, jako je například trest odnětí svobody?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	27	2,6
Spíše ano	96	9,2
Spíše ne	512	49,3
Ne	403	38,8
Celkem	1038	

Tab. 45: Vyhodnocení otázky č. 16: Kdybyste měli možnost, zrušili byste alternativní tresty?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ne	664	64,0
Spíše ne	314	30,3
Spíše ano	49	4,7
Ano	11	1,1
Celkem	1038	

Tab. 46: Vyhodnocení otázky č. 17: Kdybyste měli možnost, zavedli byste jinou formu trestů, než je trest odnětí svobody a alternativní tresty?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ne	250	24,1
Spíše ne	516	49,7
Spíše ano	178	17,1
Ano	94	9,1
Celkem	1038	

Tab. 47: Vyhodnocení otázky č. 18: Máte Vy sami nebo někdo ve Vašem okolí osobní zkušenost s alternativními tresty?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ne	894	86,1
Ano. Specifikujte kdo z Vašeho okolí? A s kterými alternativními tresty	144	13,9
Celkem	1038	

Tab. 48: Vyhodnocení otázky č. 19: Pohlaví

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Muž	296	28,5
Žena	741	71,5
Celkem	1038	

Tab. 49: Vyhodnocení otázky č. 20: Věk

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
15 – 20 let	18	1,7
21 – 35 let	381	36,7
36 – 45 let	273	26,3
46 – 60 let	327	31,5
61 – 75 let	36	3,5
76 a více let	2	0,2
Celkem	1038	

Tab. 50: Vyhodnocení otázky č. 21: Ve kterém kraji žijete?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Hlavní město Praha	60	5,8
Středočeský kraj	61	5,9
Jihočeský kraj	91	8,8
Plzeňský kraj	89	8,6
Karlovarský kraj	51	4,9
Ústecký kraj	67	6,5
Liberecký kraj	60	5,8
Královéhradecký kraj	62	6,0
Pardubický kraj	58	5,6
Kraj Vysočina	58	5,6
Jihomoravský kraj	151	14,5
Olomoucký kraj	72	6,9
Zlínský kraj	98	9,4

Moravskoslezský kraj	60	5,8
Celkem	1038	

Tab. 51: Vyhodnocení otázky č. 22: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Bez vzdělání	2	0,2
Základní škola	12	1,1
Střední škola bez maturity	20	1,9
Střední škola s maturitou	486	46,6
Vyšší odborná škola	65	6,2
Vysoká škola	459	44,0
Celkem	1038	